

Temaatiline ülevaade

ELEKTROONILINE KAUBANDUS JA LEPINGULISED KOHUSTUSED

Elektroonilise kaubanduse reguleerimine on direktiivi 2000/31/EÜ infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul¹ keskmes. Selles on ette nähtud eeskirjad, mis käsitlevad infoühiskonna teenuste osutajate asutamisele ja teabe andmisele esitatavaid nõudeid, samuti vahendajatest teenuseosutajate vastutust.

Samas on elektrooniline kaubandus seotud mitmesuguste majanduselu valdkondadega, mis jäävad direktiivi kohaldamisalast välja, nagu hasartmängud, kartelliõiguses reguleeritud kokkulepete või tavade seotud küsimused ja maksustamine (vt elektroonilise kaubanduse direktiivi artikli 1 lõige 5, mis käsitleb direktiivi eesmärki ja reguleerimisala). Elektroonilise kaubanduse valdkonda kuuluvad aga ka autoriõigused ja nendega kaasnevad õigused, kaubamärgiõigused, tarbijakaitse ja isikuandmete kaitse, kuid neid valdkondi reguleerib terve hulk eridirektiive ja -määrusi.

Käesolev temaatiline ülevaade annab üldpildi asjaomasest kohtupraktikast. Selleks on kõiki neid erinevaid valdkondi hõlmavad tähtsamad otsused jaotatud kahte ossa, millest üks käsitleb pooltevaheliste lepinguliste kohustuste aspekte ja teine elektroonilise kaubanduse raamistikku.

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2000. aasta direktiiv 2000/31/EÜ infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (direktiiv elektroonilise kaubanduse kohta) (EÜT L 178, 17.7.2000, lk 1; ELT eriväljaanne 13/25, lk 399).

I. Pooltevahelised lepingulised suhted

1. Lepingu sõlmimine

5. juuli 2012. aasta kohtuotsus Content Services (C-49/11, EU:C:2012:419)

Äriühingul Content Services oli Mannheimis (Saksamaa) tütarettevõtja ja ta pakkus oma veebisaidil, mis on saksakeelne ja kättesaadav ka Austrias, erinevaid online-teenuseid. Selle saidi kaudu oli eelkõige võimalik laadida alla tasuta tarkvara või tasuta tarkvara prooviversioone. Enne oma tellimuse esitamist pidid interneti kasutajad täitma registreerimisakna ja aknas ettenähtud lahtrit märgistades kinnitama, et nad on nõus müügilepingu tüüptingimustega ning loobuvad oma taganemisõigusest.

See teave ei olnud interneti kasutajatele otseselt nähtavaks tehtud. Siiski võisid nad teabega tutvuda, klikkides lepingu sõlmimiseks täidetaval lehel paiknevale hüperlingile. Lepingu sõlmimine oli nimetatud lahtri märgistamata jätmise korral võimatu. Seejärel sai interneti kasutaja Content Servicesilt e-kirja, mis ei sisaldanud teavet taganemisõiguse kohta, kuid selles leidis uuesti link, millele klikates sai teavet näha. Oberlandesgericht Wien (liidumaa kõrgeim kohus Viinis, Austria) esitas Euroopa Kohtule eelotsuse küsimuse direktiivi 97/7/EÜ² artikli 5 lõike 1 tõlgendamise kohta. Kohus küsis, kas kaubandustava, mis teeb tarbijale selles sättes ette nähtud teabe kättesaadavaks üksnes asjaomase ettevõtja veebilehel asuva hüperlingi kaudu, vastab nimetatud sätte nõuetele.

Euroopa Kohtu sõnul tuleb direktiivi 97/7/EÜ artikli 5 lõiget 1 tõlgendada selliselt, et see kaubandustava ei vasta nimetatud sätte nõuetele, kuna teave ei ole tarbijale ettevõtja poolt „esitatud“ ja tarbija ei ole seda „saanud“, ning veebilehte ei saa käsitada „püsiva andmekandjana“.

Nimelt peab tarbija saama nimetatud teabe kohta kinnituse, ilma et oleks vaja tema aktiivset tegevust. Selleks, et veebilehte võiks pidada püsivaks andmekandjaks, peab tarbijale tagama analoogselt paberandjaga selle, et tema käsutuses on selles sättes ette nähtud teave, et vajaduse korral panna maksma oma õigused. Kõnealuses kontekstis peab see võimaldama tarbijal säilitada isiklikult talle suunatud teave, tagama selle sisu muutumatus ja teabe kättesaadavuse piisava ajavahemiku jooksul ning andma tarbijatele võimaluse see teave sellisena taasesitada (punktid 35, 42, 43, 50, 51 ja resolutsioon).

25. jaanuari 2017. aasta kohtuotsus BAWAG (C-375/15, EU:C:2017:38)³

Austria territooriumil tegutsev pank BAWAG kohaldas juhul, kui tarbijad soovisid hakata kasutama pangateenuseid internetis (e-banking), tüüptingimusi.

Tüüptingimuste klausli kohaselt „peab pank kliendile edastama või tegema talle kättesaadavaks teabe ja selgitused posti teel või elektrooniliselt internetipanga (e-banking) kaudu“. Teavet võis edastada internetipanga kontode juurde loodud sõnumiedastussüsteemi kaudu. Tarbijaid said e-kirju vaadata, taasesitada ja alla laadida. Internetipanga e-banking kontodega seotud e-postkastidesse saadetud pangateated jäid sinna muutumatu kujul ning neid ei kustutatud teabe otstarbe seisukohast piisava aja jooksul, nii et tarbijad said seda kasutada ja muutmata kujul taasesitada elektrooniliselt või väljatrükitult. Tarbijaid aga ei teavitatud uue e-kirja saamisest muul viisil.

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 1997. aasta direktiiv 97/7/EÜ tarbijate kaitse kohta sidevahendi abil sõlmitud lepingute korral (EÜT L 144, 4.6.1997, lk 19; ELT eriväljaanne 15/03, lk 319).

³ Seda kohtuotsust käsitleti 2017. aasta aastaaruandes, lk 66.

Oberster Gerichtshof (Austria kõrgeim üldkohus) esitas Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse, milles palus selgitada, kas direktiivi 2007/64/EÜ⁴ artikli 41 lõiget 1 koostoimes artikli 36 lõikega 1 tuleb tõlgendada nii, et teave, mille pank edastab veebilehe kaudu kliendi internetipanga e-postkasti, on kliendile „esitatud püsival andmekandjal“.

Euroopa Kohtu hinnangul tuleb teatavaid veebilehti käsitada „püsivate andmekandjatena“ selle direktiivi artikli 4 punkti 25 tähenduses (punktid 43–45).

Raamlepingu muudatusi, mille makseteenuse pakkuja edastab teenuste kasutajale internetipanga e-postkasti kaudu, saab pidada püsival andmekandjal esitatuks siiski üksnes juhul, kui on täidetud kaks järgmist tingimust:

- veebileht võimaldab ainult sel kasutajal teavet salvestada ja taasesitada nii, et ta saaks seda kasutada nii kaua, kui on teabe otstarbe seisukohast vajalik;
- teabe edastamisega kaasneb makseteenuse pakkuja aktiivne tegevus, mille eesmärk on teavitada kasutajat asjaomase teabe kättesaadavusest.

E-kirja saatmine aadressile, mida nende teenuste kasutaja tavaliselt teiste isikutega suhtlemiseks kasutab, ja mille kasutamises makseteenuse pakkuja ja selle kasutaja vahel sõlmitud raamlepingu puhul on pooled kokku leppinud, võib samuti olla niisugune tegevus. Selleks valitud aadressiks ei saa samas olla aadress, mis on antud nimetatud kasutaja käsutusse internetipangas, mida makseteenuse pakkuja haldab (punktid 51, 53 ja resolutsioon).

2. Kohaldatavad õigusnormid/Kohtualluvus

*28. juuli 2016. aasta kohtuotsus Verein für Konsumenteninformation (C-191/15, EU:C:2016:612)*⁵

Luksemburgis asuv ettevõtja Amazon EU Sàrl müüs erinevates liikmesriikides asuvatele ja elavatele tarbijatele elektroonilisel teel kaupu. Põhikohtuasjas esitas Austria tarbijakaitseühendus (Verein für Konsumenteninformation) direktiivi 2009/22/EÜ⁶ alusel ettekirjutust taotleva hagi ja väitis, et Amazoni kasutatavad lepingutingimused on vastuolus seadustes sätestatud keeldude või hea tavaga.

Austria tarbijakaitseühendus pöördus Oberster Gerichtshofi poole (Austria kõrgeim üldkohus), kes soovis selgitust, kas ettevõtja ja tarbija vahel elektroonilisel teel sõlmitud müügilepingu tüüpitingimustes sisalduv tingimus, mille kohaselt on kõnealusele lepingule kohaldatav selle ettevõtja asukohaliikmesriigi õigus, on direktiivi 93/13/EMÜ⁷ artikli 3 lõike 1 tähenduses ebaõiglane. Veel soovis Oberster Gerichtshof teada, kas direktiivi 95/46/EÜ⁸ artikli 4 lõike 1 punkti a kohaselt tuleb ettevõtja poolt isikuandmete töötlemise suhtes kohaldada selle liikmesriigi õigust, kuhu selle ettevõtja tegevus on suunatud.

4 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. novembri 2007. aasta direktiiv 2007/64/EÜ makseteenuste kohta siseturul ning direktiivide 97/7/EÜ, 2002/65/EÜ, 2005/60/EÜ ja 2006/48/EÜ muutmise ning direktiivi 97/5/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 319, 5.12.2007, lk 1).

5 Seda kohtuotsust käsitleti 2016. aasta aastaaruandes, lk 38.

6 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2009. aasta direktiiv 2009/22/EÜ tarbijate huve kaitsvate ettekirjutuste kohta (ELT L 110, 1.5.2009, lk 30).

7 Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiiv 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT L 95, 21.4.1993, lk 29; ELT eriväljaanne 15/02, lk 288).

8 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. oktoobri 1995. aasta direktiiv 95/46/EÜ üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta (EÜT L 281, 23.1.1995, lk 31; ELT eriväljaanne 13/15, lk 355).

Euroopa Kohus on seisukohal, et määruseid Rooma I⁹ ning Rooma II¹⁰ tuleb tõlgendada nii, et sellise ettekirjutust taotleva hagi suhtes kohaldatav õigus tuleb kindlaks määrata Rooma II määruse artikli 6 lõike 1 kohaselt, sest õiguskorra rikkumised tulenevad ebaõiglaste tingimuste kasutamisest. Seevastu tuleb konkreetse lepingutingimuse hindamise suhtes kohaldatav õigus kindlaks määrata Rooma I määruse alusel, olenemata sellest, kas hindamine toimub seoses individuaalse või kollektiivhagiga.

Rooma I määruse artikli 6 lõikest 2 ilmneb siiski, et kohaldatava õiguse valik ei või piirata nende imperatiivsete sätete kohaldamist, mis on ette nähtud selle riigi õigusega, kus elavad tarbijad, kelle õigusi ettekirjutust taotleva hagiga kaitstakse. Need sätted võivad sisaldada direktiivi 93/13/EMÜ ülevõtvaid sätteid, kui need tagavad tarbijate kaitstuse kõrgema taseme (punktid 59, 60 ja resolutsiooni punkt 1).

Seega tingimus – milles ei ole eraldi kokku lepitud ja mille kohaselt tarbijaga elektrooniliselt sõlmitud lepingule kohaldatakse ettevõtja asukohaliikmesriigi õigust – on ebaõiglane direktiivi 93/13/EMÜ artikli 3 lõike 1 tähenduses, kui see on tarbijat eksitav, jättes talle mulje, et lepingule on kohaldatav üksnes nimetatud liikmesriigi õigus, teavitamata tarbijat asjaolust, et tal on samuti õigus tugineda kaitsele, mis on talle tagatud õiguse imperatiivsete sätetega, mis oleks kohaldatav kõnealuse tingimuse puudumisel (punkt 71 ja resolutsiooni punkt 2).

Peale selle tuleb direktiivi 95/46/EÜ artikli 4 lõike 1 punkti a tõlgendada nii, et sellise isikuandmete töötlemise suhtes, mida teostab elektroonilise kaubanduse ettevõtja, kuulub kohaldamisele selle liikmesriigi õigus, kuhu selle ettevõtja tegevus on suunatud, kui selgub, et see ettevõtja töötleb asjaomaseid andmeid selles liikmesriigis asuva asutuse tegevuse raames. Hindama peab nii asukoha stabiilsuse astet kui ka tegutsemise tegelikkust kõnealuses liikmesriigis (vt punktid 76, 77, 81 ja resolutsiooni punkt 3).

7. detsembri 2010. aasta kohtuotsus (suurkoda) Pammer ja Alpenhof (C-585/08 ja C-144/09, EU:C:2010:740)¹¹

Liidetud kohtuasjades Pammer ja Alpenhof käsitletakse kaht sarnaseid küsimusi puudutavat põhikohtuasja. Kohtuasjas Pammer esitas Austrias elav tarbija Saksamaal asuva kaubalaevaäriühingu vastu hagi reisihinna tagasisaamiseks. Tarbija leidis, et laev ja reisi kulg ei vastanud niisuguseid reise pakkuva büroo, kes oli selle reisi vahendaja ja kelle asukoht on samuti Saksamaal, veebilehel kirjeldatule.

Austria esimese astme kohtu hinnangul kuulus vaidlus tema kohtualluvusse. Apellatsioonikohus asus seevastu seisukohale, et asi ei allu Austria kohtutele. Oberster Gerichtshofi (Austria kõrgeim üldkohus) eelotsuse küsimusega sooviti teada, kuidas tõlgendada mõistet „pakettreisileping“ artikli 15 lõike 3 mõttes, mille suhtes kuuluvad kohaldamisele määruse (EÜ) nr 44/2001¹² II peatüki 4. jao sätted. Teisena soovis eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas vaidluse allumiseks Austria kohtutele piisab asjaolust, et vahendajast äriühingu veebilehte vaadates äratas reis Austria tarbija tähelepanu, ilma et reisibroneering oleks tehtud interneti vahendusel.

Teises kohtuasjas Alpenhof esitas hotelli pidav Austrias asuv äriühing hagi Saksamaal elava tarbija vastu arve maksmiseks hotelliteenuste eest, milles lepitati kokku e-posti teel vahetatud kirjades. Kirjade aluseks

9 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta määrus (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma I“) (ELT L 177, 4.7.2008, lk 6).

10 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuli 2007. aasta määrus (EÜ) nr 864/2007 lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma II“) (ELT L 199, 31.7.2007, lk 40).

11 Seda kohtuotsust käsitleti 2010. aasta aastaaruandes, lk 48.

12 Nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määrus (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT L 12, 16.1.2001, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42).

oli hagejast äriühingu veebisaidil olev teave. Austria kohtud jätsid hagi rahuldamata, sest leidsid, et asi ei allu Austria kohtutele.

Euroopa Kohus asus seisukohale, et leping, mille ese on kaubalaevareis, võib endast kujutada pakettreisilepingut, kui selle summaarses hinnas sisaldub ka majutus ja kui reis kestab kauem kui 24 tundi (punktid 45, 46 ja resolutsiooni punkt 1).

Et teha kindlaks, kas ettevõtja, kelle tegevuse kohta on info avaldatud tema enda veebisaidil või vahendaja omal, „suunab“ oma tegevust tarbija alalise elukoha liikmesriiki, tuleb kontrollida, kas ettevõtja kavatses asuda tarbijatega ärisuhtesse ühes või mitmes liikmesriigis.

Järgmised asjaolud, mille loetelu ei ole ammendav, võivad anda alust arvata, et ettevõtja on suunanud oma tegevuse tarbija alalise elukoha liikmesriiki: ettevõtja rahvusvaheline äritegevus; kirjeldus selle kohta, kuidas – millist teed kaudu – on võimalik muudest liikmesriikidest jõuda sinna, kus ettevõtja tegutseb; niisuguse keele või vääringu kasutamine, mis erineb sellest, mida tavapärast kasutatakse liikmesriigis, kus on ettevõtja asukoht, ning võimalus teha broneeringuid ja saada selle kohta kinnitus selles teises keeles. Seevastu pelka asjaolu, et tarbija alalise elukoha liikmesriigis on võimalik ligi pääseda ettevõtja või vahendaja veebisaidile, ei saa käsitada piisavana. Samuti ei ole niisuguse järeltule tegemiseks piisav e-posti aadressi ja muude kontaktandmete äramärkimine või asjaolu, et veebisaidil on kasutatud keelt või vääringut, mida ettevõtja asukohaliikmesriigis tavapärast kasutatakse (punktid 92–94 ja resolutsiooni punkt 2).

6. septembri 2012. aasta kohtuotsus Mühlleitner (C-190/11, EU:C:2012:542)¹³

Põhikohtuasjas oli vaidlus Austrias elava tarbija Daniela Mühlleitneri ning Saksamaal Hamburgis elavate automüüjate vahel mootorsõiduki müügi üle. Pärast seda, kui D. Mühlleitner leidis müüjate andmed nende kodulehelt, helistas ta Austriast müüjatele ja seal sai ta e-kirjaga müüjatelt ka pakkumise. Leping sõlmiti seevastu müüjate juures Saksamaal.

Esimese astme kohus Landesgericht Wels (liidumaa kohus Welsis, Austria) jättis hagi läbi vaatamata, sest leidis, et asi ei allu talle. Oberlandesgericht Linz (liidumaa kõrgeim kohus Linzis, Austria) jättis otsuse muutmata, osutades sellele, et pelgalt „passiivse“ veebisaidi olemasolust ei piisa, et järeldada, et tegevus on suunatud tarbija riiki. D. Mühlleitner esitas selle otsuse peale kassatsioonkaebuse Oberster Gerichtshofile (Austria kõrgeim üldkohus). Viimati nimetatud kohus saatis Euroopa Kohtule küsimuse, kas Brüsseli I määruse¹⁴ artikli 15 lõike 1 punkti c kohaldamise eeltingimuseks peab tarbija ja kutseala esindaja vaheline leping olema sõlmitud sidevahendi abil.

Euroopa Kohus asus seisukohale, et määruse (EÜ) nr 44/2001 artikli 15 lõike 1 punkti c tuleb tõlgendada nii, et see ei nõua, et tarbija ja kutseala esindaja vaheline leping peab olema sõlmitud sidevahendi abil.

Esiteks ei sea see sätte otsesõnu oma kohaldamise tingimuseks asjaolu, et selle kohaldamisalas asuvad lepingud oleksid sõlmitud sidevahendi abil. Teiseks tuleb selle sätte teleoloogilise tõlgendamise kohta märkida, et tingimuse lisamine, mille kohaselt peab tarbijaleping olema sõlmitud sidevahendi abil, läheks vastuollu selle sättega taotletud eesmärgiga, eelkõige lepingu nõrgemaks pooleks olevate tarbijate kaitse eesmärgiga. Kolmandaks on selle määruse artikli 15 lõike 1 punkti c kohaldamise peamine tingimus seotud tarbija elukohajärgsesse liikmesriiki suunatud äri- või kutsetegevusega. Sellega seoses on nii sidevahendi teel ühenduse võtmine kui ka asja või teenuse broneerimine sidevahendi teel, või

¹³ Seda kohtuotsust käsitleti 2012. aasta aastaaruandes, lk 27.

¹⁴ Nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määrus (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT L 12, 16.1.2001, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42).

veelgi enam tarbijalepingu sõlmimine sidevahendi abil tunnistuseks lepingu seotusest sellise tegevusega (punktid 35, 42, 44, 45 ja resolutsioon).

17. oktoobri 2013. aasta kohtuotsus Emrek (C-218/12, EU:C:2013:666)

Saarbrückenis (Saksamaa) elav L. Emrek soovis osta sõiduautot ja sai tuttavatelt teada V. Sabranovici ettevõttest. V. Sabranovicil oli Spichereni linnas (Prantsusmaa) kasutatud sõiduautode müügiga tegelev ettevõtte. Samuti kasutas ta veebisaiti, kus olid esitatud tema ettevõtte andmed, sealhulgas Prantsusmaa telefoninumbrid ja Saksamaa mobiiltelefoni number, mille ees olid märgitud vastavad rahvusvahelised suunakoodid. L. Emrek ei saanud sellest ettevõttest siiski teada veebisaidi vahendusel. Nii sõlmis L. Emrek tarbijana V. Sabranoviciga tema äriruumides kasutatud sõiduauto kirjaliku müügilepingu.

Hiljem esitas L. Emrek Amtsgericht Saarbrückenile (Saarbrückeni esimese astme kohus, Saksamaa) V. Sabranovici vastu hagi garantiid puudutavates nõuetes. Kohus leidis, et asi ei allu temale. L. Emrek esitas selle otsuse peale apellatsioonkaebuse Landgericht Saarbrückenile (Saarbrückeni apellatsioonikohus, Saksamaa). See kohus soovis teada, kas määruse (EÜ) nr 44/2001 artikli 15 lõike 1 punkti c kohaldamiseks on vaja põhjusliku seose esinemist veebisaidi kaudu tarbija elukoha liikmesriiki suunatud äri- või kutsetegevuse ja lepingute sõlmimise vahel.

Euroopa Kohus osutas sellele, et kohtuotsuses Pammer ja Alpenhof (C-585/08 ja C-144/09) määras ta kindlaks mitteammendava loetelu asjaoludest, mis võivad liikmesriigi kohtul aidata hinnata, kas on täidetud peamine tingimus, et äritegevus on suunatud tarbija alalise elukoha liikmesriiki (punkt 27).

Ta asus seisukohale, et määruse (EÜ) nr 44/2001 artikli 15 lõike 1 punkti c tuleb tõlgendada nii, et see ei nõua põhjusliku seose esinemist tarbija alalise elukoha liikmesriiki äri- või kutsetegevuse suunamiseks kasutatud vahendi, see tähendab veebisaidi, ja selle tarbijaga lepingu sõlmimise vahel. Taoline põhjuslik seos kujutab endast sellegipoolest tõendit lepingu seotuse kohta selle tegevusega (punkt 32 ja resolutsioon).

21. mai 2015. aasta kohtuotsus El Majdoub (C-322/14, EU:C:2015:334)¹⁵

Põhikohtuasjas käsitleti auto müüki veebisaidi vahendusel. Müügilepingu tüüptingimustes, millega sai tutvuda sellel veebisaidil, sisaldus kohtualluvuse kokkulepe, mille kohaselt oli pädev liikmesriigis asuv kohus. Müügilepingu tüüptingimusi sisaldav aken ei avanenud automaatselt ei registreerimisel ega igakordse müügitehingu juures, ostja pidi tingimustega nõustumiseks klikkima konkreetsel väljal.

Landgericht Krefeld (Krefeldi esimese astme kohus, Saksamaa) palus Euroopa Kohtul teha kindlaks, kas kohtualluvuse kokkuleppe kehtivust mõjutab klikiga nõustumise tehnika kasutamine.

Esiteks tegi Euroopa Kohus seoses huvitatud isikute tegeliku nõustumisega – mis on määruse (EÜ) nr 44/2001 artikli 23 lõike 1 üks eesmärke – kindlaks, et põhikohtuasja ostja nõustus kõnealuste tüüptingimustega selgesti väljendatud viisil, see tähendab tegi müüja veebisaidil vastavasse kasti risti. Teiseks asus ta seisukohale, et määruse artikli 23 lõike 2 sõnasõnalisest tõlgendusest nähtub, et sättes on nõutud, et kohtualluvuse kokkuleppe alaline säilitamine peab olema „võimalik“, olenemata sellest, kas ostja tegelikult säilitas alaliselt tüüptingimuste teksti pärast seda või enne seda, kui ta tegi kasti risti, väljendades enda nõustumist nende tingimustega.

¹⁵ Seda kohtuotsust käsitleti 2015. aasta aastaaruandes, lk 33.

Euroopa Kohus tõdes, et selle sättega tahetakse seega elektroonilisel teel lepingute sõlmimise lihtsustamiseks võrdsustada teatavad elektroonilisel teel edastamise vormid kirjaliku vormiga, kuivõrd asjasse puutuv teave on edastatud ka siis, kui see teave on kättesaadav ekraani vahendusel. Selleks et elektroonilisel teel edastamine võimaldaks samasuguseid tagatise – muu hulgas tõendamisel –, piisab sellest, kui teavet on „võimalik“ enne lepingu sõlmimist salvestada ja printida. Kuna klikiga nõustumise tehnika muudab võimalikuks tüüptingimuste teksti printimise ja salvestamise enne lepingu sõlmimist, ei saa kohtualluvuse kokkuleppe kehtivust seada kahtluse alla asjaolu, et neid tingimusi sisaldav veebileht ei avane veebisaidil registreerumisel ja iga ostutehingu ajal automaatselt. Järelikult kujutab niisugune klikiga nõustumise tehnika endast elektroonilisel teel edastamist määruse (EÜ) nr 44/2001 artikli 23 lõike 2 tähenduses (punktid 33, 39, 40 ja resolutsioon).

25. jaanuari 2018. aasta otsus kohtuasjas Schrems (C-498/16, EU:C:2018:37)

Maximilian Schrems kasutas sotsiaalvõrgustikus Facebook isiklikku kontot aastast 2008. Äriühingu Facebook Ireland Limited vastu on ta esitanud mitu avaliku huviga seotud hagi. Aastast 2011 kasutab ta ka Facebooki lehte, mille ta on registreerinud ja ise loonud selleks, et teavitada internetikasutajaid oma tegevusest. Ta asutas mittetulundusühingu, mille eesmärk on teostada põhiõigust andmekaitsele ja toetada rahaliselt näidiskohtuasju.

Oberster Gerichtshof (Austria kõrgeim üldkohus) esitas Maximilian Schremsi ja Facebook Ireland Limited'i vahel toimunud kohtuvaidluse raames – milles esitati tuvastamiskohtu, tegevuse lõpetamise kohustamise nõue, teabenõue ja Facebooki raamatupidamisaruannete esitamise nõue – küsimuse, kas määruse (EÜ) nr 44/2001 artiklit 15 tuleb tõlgendada nii, et isik kaotab tarbija staatuse, kui ta avaldab pärast isikliku Facebooki konto mitmeaastast kasutamist raamatuid, saab peetud ettekannete eest tasu või haldab veebisaiti. Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsis samuti, kas selle määruse artiklit 16 tuleb tõlgendada nii, et tarbija võib koos enda nõuetega, mis tulenevad tarbijalepingust, panna kohtus maksma ka samalaadsed nõuded, mille on esitanud teised tarbijad, kelle elukoht on kas samas liikmesriigis, muus liikmesriigis või kolmandas riigis.

Euroopa Kohus täpsustas, et mõistet „tarbija“ tuleb tõlgendada autonoomselt ja kitsalt. Et teha kindlaks, kas artikkel 15 on kohaldatav, ei või poolte sõlmitud lepingu eesmärk olla kõnealuse kauba või teenuse kasutamine majandus- või kutsetegevuses. Kui isik sõlmib tema majandustegevuse- või kutsealaga osaliselt seotud lepingu, on leping isiku majandustegevusega või kutsealaga seotud nii nõrgalt, et seda sidet võib pidada teisejärguliseks, mis tähendab, et sel on lepingu sõlmimise kontekstis vaid tähtsusetu roll (punktid 28–32, 39–41, resolutsiooni punkt 1).

Seejärel märkis Euroopa Kohus, et tarbijat kaitstakse üksnes juhul, kui ta on kohtumenetluses isiklikult hageja või kostja. Järelikult, kui hageja ei ole ise kõne all oleva tarbijalepingu pool, ei saa ta tugineda tarbija kohtualluvusele. Need kaalutlused kehtivad samuti tarbija suhtes, kellele teised tarbijad on enda nõuded loovutanud. Artikli 16 lõikes 1 on tingimata nõutud, et leping peab olema tarbija ja ettevõtja vahel (punktid 44, 45).

Lisaks ei tohi nõuete loovutamine iseenesest mõjutada pädeva kohtu kindlakstegemist. Selle alusel tuleb tõdeda, et kohtualluvust ei teki seeläbi, et ühe hageja kätte koondub mitu nõuet. Määrus ei kuulu kohaldamisele niisuguse tarbija hagi suhtes nagu käesoleval juhul (punktid 48, 49, resolutsiooni punkt 2).

3. Tarbijakaitse

16. oktoobri 2008. aasta kohtuotsus Bundesverband der Verbraucherzentralen (C-298/07, EU:C:2008:572)

DIV on kindlustusselts, kes pakkus liikluskindlustuse teenuseid üksnes internetis. Oma veebisaidi lehtedel tõi äriühing ära oma postiaadressi ja elektronposti aadressi, ent mitte telefoninumbri. Viimane edastati üksnes pärast kindlustuslepingu sõlmimist. Samas oli DIV-i teenustest huvitatud isikutel võimalus talle küsimusi esitada internetis oleva kontaktivormi kaudu, millele vastati elektronposti teel. Saksa tarbijakaitsekeskuste föderaalne liit Bundesverband der Verbraucherzentralen leidis siiski, et DIV oli kohustatud esitama enda veebisaidil oma telefoninumbri. Ta leidis, et see oleks ainus otsekontakti tagamise võimalus.

Bundesgerichtshof (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) otsustas seejärel esitada Euroopa Kohtule küsimuse, kas direktiivi 2000/31/EÜ¹⁶ artikli 5 lõike 1 punkti c kohaselt on nõutud telefoninumbri esitamine.

Euroopa Kohus asus seisukohale, et direktiivi 2000/31/EÜ artikli 5 lõike 1 punkti c tuleb tõlgendada nii, et teenuseosutaja on kohustatud esitama teenuse saajatele enne viimatinimetatutega lepingu sõlmimist lisaks elektronposti aadressile muud teavet, mis võimaldab kiirelt ühendust võtta ning otse ja efektiivselt suhelda.

See teave ei pea ilmingimata hõlmama telefoninumbrit. Teabeks võib olla elektrooniline kontaktivorm, mille abil teenuse saajad saavad pöörduda internetis teenuseosutaja poole ja millele viimatinimetatu vastab elektronposti teel, välja arvatud olukorras, kus teenuse saaja, kellel ei ole pärast teenuseosutajaga elektroonilisel teel ühenduse võtmist juurdepääsu elektroonilisele võrgule, küsib teenuseosutajalt võimalust kasutada mitte-elektronilist suhtlusvahendit (punkt 40 ja resolutsioon).

3. septembri 2009. aasta kohtuotsus Messner (C-489/07, EU:C:2009:502)

Saksa tarbija P. Messner taganes interneti vahendusel sõlmitud sülearvuti müügilepingust. Arvuti müüja keeldus tasuta parandamast viga, mis ilmnes kaheksa kuud pärast ostu. Seejärel teatas P. Messner, et ta taganeb lepingust ja pakkus, et saadab sülearvuti müüjale tagasi, kui viimane maksab talle tagasi kauba ostuhinna. Lepingust taganemine toimus Saksa tsiviilseadustiku (Bürgerliches Gesetzbuch) järgi tähtaegselt, sest P. Messner ei olnud saanud teavet, mille saamisest lepingust taganemise tähtaeg selle seadustiku sätete järgi kulgema hakkab. P. Messner nõudis Amtsgericht Lahrilt (Lahri esimese astme kohus, Saksamaa) 278 eurot. Vastuseks sellele hagile väitis müüja, et P. Messner võlgneb talle igal juhul hüvitise, mille summa vastab sülearvuti kasutamisele peaaegu kaheksa kuu jooksul.

Euroopa Kohus asus oma otsuses seisukohale, et direktiivi 97/7/EÜ¹⁷ artikli 6 lõike 1 teist lauset ja artikli 6 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus see, kui riigisisese õigusnormid näevad müüjale ette üldise võimaluse nõuda tarbijalt sidevahendi abil sõlmitud lepingu alusel saadud asja kasutamise eest hüvitist, kui tarbija kasutas tähtaegselt oma õigust lepingust taganeda.

Kui tarbijal tuleks tasuda taoline hüvitis ainult seetõttu, et tal oli võimalik kasutada asja seni, kui see oli tema valduses, saaks tarbija taganemisõigust kasutada ainult selle hüvitise tasumise vastu. Niisugune

¹⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2000. aasta direktiiv 2000/31/EÜ infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (EÜT L 178, 17.7.2000, lk 1).

¹⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 1997. aasta direktiiv 97/7/EÜ tarbijate kaitse kohta sidevahendi abil sõlmitud lepingute korral (EÜT L 144, 4.6.1997, lk 19; ELT eriväljaanne 15/03, lk 319).

tagajärg oleks selges vastuulus direktiivi 97/7/EÜ artikli 6 lõike 1 teise lause ja artikli 6 lõike 2 sõnastuse ja eesmärgiga ning võtaks tarbijalt muu hulgas võimaluse kasutada vabalt ja surveta talle kõnealuse direktiiviga jäetud niinimetatud järelemõtlemisaega.

Samuti ohustaks see lepingust taganemise õiguse tõhusust ja tulemuslikkust, kui tarbijal tuleks tasuda hüvitist pelgalt asjaolu tõttu, et ta asja kontrollis ja järele proovis. Arvestades, et taganemisõiguse eesmärk on just nimelt anda tarbijale selline võimalus, ei saa selle võimaluse kasutamise tagajärjeks olla olukord, kus tarbija võib kõnealust õigust kasutada ainult tingimusel, et ta maksab selle eest hüvitist.

Samade sätetega ei ole siiski vastuulus see, kui tarbijale asetatakse kohustus tasuda hüvitist juhul, kui tarbija kasutas asja tsiviilõiguse põhimõtte, näiteks hea usu või alusetu rikastumise põhimõtte vastaselt, tingimusel et sellega ei ohustata kõnealuse direktiivi eesmärki ja eeskätt taganemisõiguse tõhusust ja tulemuslikkust, mis on liikmesriigi kohtu hinnata (punktid 23, 24, 29 ja resolutsioon).

15. aprilli 2010. aasta kohtuotsus Heinrich Heine (C-511/08, EU:C:2010:189)

Postimüügiga tegeleva ettevõtja Heinrich Heine kehtestatud müügilepingu tüüptingimused nägid ette, et tarbija kannab tarnimise eest ühtse saatekulu 4,95 eurot. See summa jäi tarnijale ka siis, kui tarbija lepingust taganes. Saksamaa tarbijakaitsekeskus Verbraucherzentrale Nordrhein-Westfalen esitas Heinrich Heine vastu hagi sellise kauplemistava lõpetamiseks, sest tema hinnangul ei tohiks lepingust taganemise puhul jätta kauba kättetoimetamiskulusid tarbija kanda. Bundesgerichtshof (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) leidis, et Saksa õigus ei anna ostjale sõnaselgelt mingisugust õigust tellitud kauba kättetoimetamiskulude tagastamisele. Kuna sel kohtul oli samas kahtlus, kas kauba kättetoimetamiskulude tarbija kanda jätmine juhul, kui viimane kasutas oma õigust lepingust taganeda, on kooskõlas direktiiviga 97/7/EÜ¹⁸, palus ta Euroopa Kohtul direktiivi tõlgendada.

Euroopa Kohus jõudis oma otsuses järeldusele, et direktiivi 97/7/EÜ artikli 6 lõike 1 esimese lõigu teist lauset ja artikli 6 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuulus riigisisised õigusnormid, mille kohaselt võib tarnija sidevahendi abil sõlmitud lepingu puhul nõuda kauba kättetoimetamiskulusid tarbijalt, kui tarbija on kasutanud taganemisõigust.

Direktiivi need sätted lubavad tarnijal nõuda tarbijalt viimase lepingust taganemise korral üksnes kauba tagastamise otseseid kulusid. Kui ka kättetoimetamiskulud peaksid jääma tarbija kanda, läheks selline – vältimatult tarbija taganemisõiguse kasutamise soovi pärssiv – kulude nõudmine vastuollu artikli 6 eesmärgi endaga.

Lisaks sellele ohustaks selline kulude nõudmine sidevahendi abil sõlmitud lepingu poolte riskide tasakaalustatud jaotust, sest kõik kauba vedamisega seonduvad kulud jääksid tarbija kanda (punktid 55–57, 59 ja resolutsioon).

6. juuli 2017. aasta otsus kohtuasjas Air Berlin (C-290/16, EU:C:2017:523)

Saksa lennuettevõtja Air Berlin piletimüügi tüüptingimused sisaldasid klauslit, et kui reisija oma soodushinnaga lennupiletite broneeringu tühistab või sellisele lennule ei ilmu, peetakse talle tagastamisele kuuluvalt summalt töötlustasuna kinni 25 eurot. Bundesverband der Verbraucherzentralen (Saksamaa tarbijakaitsekeskuste föderaalne liit) leidis, et selline klausel on Saksa õiguse kohaselt tühine, sest see seab kliendid alusetult ebasoodsamasse olukorda. Lisaks ei tohtinud tema sõnul Air Berlin nõuda

¹⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 1997. aasta direktiiv 97/7/EÜ tarbijate kaitse kohta sidevahendi abil sõlmitud lepingute korral (EÜT L 144, 4.6.1997, lk 19; ELT eriväljaanne 15/03, lk 319).

seadusjärgse kohustuse täitmise eest eraldi tasu. Bundesverband esitas Saksa kohtutele Air Berlini vastu seetõttu tegevusest hoidumise hagi.

Sama hagi raames esitas Bundesverband vastuväited sellele, kuidas Air Berlin tavatses esitada oma veebisaidil müügihindu. Bundesverband tõdes 2010. aastal veebis piletite testbroneeringuid tehes, et maksude ja tasudena näidatud summad olid tunduvalt väiksemad võrreldes summadega, mida lennujaamad said tegelikult lennujaamatasudena. Bundesverbandi hinnangul võis selline praktika tarbijat eksitada ja see oli vastuolus hinna läbipaistvuse eeskirjadega, mis olid kehtestatud liidu määrusega lennuteenuste osutamise valdkonnas¹⁹. Bundesgerichtshof (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) küsis Euroopa Kohtult esiteks, et kas määrust (EÜ) nr 1008/2008 tuleb tõlgendada nii, et oma piletihindu avaldades peavad lennuettevõtjad näitama lennujaamatasud ära sellises ulatuses, nagu need tegelikult tekivad, ja seega ei või need osaliselt sisalduda piletihinnas. Teiseks soovis ta teada, kas selle määrusega on vastuolus tüüptingimusi reguleerivad ja liidu õigusele tuginevad riigisisised õigusnormid, mille kohaselt ei või klientidelt, kes on jätnud lennule ilmumata või on oma broneeringu tühistanud, nõuda selle eest eraldi töötlustasu.

Euroopa Kohus vastas, et määruse (EÜ) nr 1008/2008 artikli 23 lõike 1 kolmandat lauset tuleb tõlgendada nii, et oma piletihindu avaldades peavad lennuettevõtjad eraldi ära näitama summad, mille kliendid peavad määruuses nimetatud maksude, lennujaamatasude ja muude tasude, lisatasude ja lõivude näol tasuma. Lisaks ei või need elemendid seega isegi osaliselt sisalduda reisija piletihinnas. Määruse (EÜ) nr 1008/2008 artikli 23 lõikega 1 soovitakse eeskätt tagada liikmesriigi territooriumil asuvas lähtelennujaamas pakutavate lennuteenuste hindade kohta teave ja läbipaistvus ning seeläbi tagada neid teenuseid kasutavate klientide kaitse. Pealegi võtaks teistsugune tõlgendamine sellelt sättelt kogu tema soovitava toime (punktid 29–32, 36, resolutsiooni punkt 1).

Määruse (EÜ) nr 1008/2008 artikli 22 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus see, kui direktiivi 93/13/EMÜ üle võtva liikmesriigi õigusnormi kohaldamine võib viia tüüptingimustes sisalduva sellise tingimuse tühistamiseni, mis võimaldab nõuda eraldi kindlasummalist töötlustasu klientidelt, kes ei ole ilmunud lennule või kes on oma broneeringu tühistanud. Euroopa Kohus märkis siinkohal, et üldeeskirjad, mis kaitsevad tarbijaid ebaõiglaste tingimuste eest, kehtivad ka lennuveolepingute suhtes.

Nii oli määruse (EMÜ) nr 2409/92, mis tunnistati kehtetuks määrusega nr 1008/2008, põhjenduses 5 märgitud, et „täiendada hindade vaba kujunemist sobivate sätetega, mis kaitsevad tarbijate ja tööstuse huve“.

4. Isikuandmete kaitse

1. oktoobri 2015. aasta kohtuotsus *Weltimmo (C-230/14, EU:C:2015:639)*²⁰

Slovakkias registreeritud äriühing Weltimmo haldas veebisaiti, millel avaldati kuulutusi Ungaris asuvate kinnisasjade kohta. Selle käigus tegeles ta ka reklaamijate isikuandmete töötlemisega. Need kuulutused avaldati esimesel kuul reklaamija jaoks tasuta, seejärel muutus teenus tasuliseks. Suur hulk reklaamijaid taotles pärast esimese kuu möödumist e-posti teel oma kuulutuste, aga samuti oma isikuandmete kustutamist. Weltimmo aga neid ei kustutanud ning esitas asjaomastele isikutele oma teenuste eest arveid. Kuna neid arveid ei tasutud, edastas Weltimmo reklaamijate isikuandmed inkassofirmadele. Reklaamijad esitasid kaebuse Ungari andmekaitseasutusele. See määras Weltimmole trahvi suuruses

¹⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. septembri 2008. aasta määrus (EÜ) nr 1008/2008 ühenduses lennuteenuste osutamist käsitlevate ühiseeskirjade kohta (ELT L 293, 31.10.2008, lk 3).

²⁰ Seda kohtuotsust käsitleti 2015. aasta aastaaruandes, lk 49.

kümme miljonit Ungari forintit (HUF) (ligikaudu 32 000 eurot) direktiivi 95/46/EÜ²¹ üle võtva Ungari seaduse rikkumise eest.

Weltimmo vaidlustas järelevalveasutuse otsuse Ungari kohtutes. Kúria (Ungari kõrgeim kohus), kellele esitati vaidluse lahendamiseks kassatsioonkaebus, küsis Euroopa Kohtult, kas see direktiiv lubab Ungari järelevalveasutusel kohaldada direktiivi alusel vastu võetud Ungari seadust ja määrata selles seaduses ette nähtud rahatrahvi.

Euroopa Kohus osutas, et direktiivi 95/46/EÜ põhjendusest 19 tuleneb mõiste „asutus“ paindlik käsitlus. Selleks, et määrata kindlaks, kas andmete töötlemise eest vastutaval äriühingul on asutus mõnes teises liikmesriigis kui see liikmesriik või kolmas riik, kus ta on registreeritud, tuleb hinnata nii asukoha stabiilsuse astet kui ka tegutsemise tegelikkust selles teises liikmesriigis. See kehtib eriti nende ettevõtjate suhtes, kes tegelevad üksnes interneti teel teenuste osutamisega (punkt 29).

Euroopa Kohus asus seisukohale, et direktiivi 95/46/EÜ artikli 4 lõike 1 punkti a tuleb tõlgendada nii, et on lubatud kohaldada selle liikmesriigi isikuandmete kaitse alaseid õigusnorme, mis ei ole liikmesriik, kus nende andmete töötlemise eest vastutav isik on registreeritud, tingimusel et kõnealusel isikul on selle liikmesriigi territooriumil stabiilne asukoht, mille kaudu ta tegutseb tegelikult ja tulemuslikult. See, millise riigi kodanikud on need isikud, keda see andmete töötlemine puudutab, ei oma aga mingit tähtsust (punkt 41, resolutsiooni punkt 1).

Juhul kui liikmesriigi järelevalveasutus jõuab järeldusele, et kohaldada tuleb mitte selle, vaid mõne teise liikmesriigi õigust, siis tuleb direktiivi artikli 28 lõikeid 1, 3 ja 6 tõlgendada nii, et see järelevalveasutus ei tohi tõhusaid sekkumisvõlutusi teostada. Seega ei saa ta enda asukoha liikmesriigi õiguse alusel kehtestada sanktsioone andmete töötlemise eest vastutavale isikule, kelle asukoht ei ole sellel territooriumil, kus pädev asutus ise asub. Nimelt ilmneb asjaomase liikmesriigi territoriaalsest suveräänsusest ning seaduslikkuse põhimõttest ja õigusriigi mõistest tulenevatest nõuetest, et karistamisõiguse teostamine ei tohi põhimõtteliselt toimuda väljaspool seaduslikke piire, mille raames on haldusasutusel lubatud tegutseda oma liikmesriigi õiguse kohaselt (punktid 56, 60, resolutsiooni punkt 2).

6. oktoobri 2015. aasta kohtuotsus (suurkoda) Schrems (C-362/14, EU:C:2015:650)²²

Austria kodanik Maximilian Schrems kasutas sotsiaalvõrgustikku Facebook aastast 2008. M. Schremsi Facebookile esitatud andmed edastas Facebooki lirimaa filiaal kas täielikult või osaliselt Ameerika Ühendriikide territooriumil asuvasse serveritesse ja neid töödeldi seal. M. Schrems esitas liri järelevalveasutusele kaebuse, milles ta viitas Edward Snowdeni 2013. aastal tehtud paljastustele Ameerika Ühendriikide luureteenistuste ja täpsemalt National Security Agency (NSA) tegevuse kohta ja leidis, et Ameerika Ühendriikide õigus ja valitsev praktika ei taga sellesse riiki edastatud isikuandmete piisavat kaitset ametiasutustepoolse jälgimise eest. lirimaa asutus jättis kaebuse läbi vaatamata eelkõige seetõttu, et komisjon tõdes oma 26. juuli 2000. aasta otsuses²³, et programmi Safe Harbor raames tagavad Ameerika Ühendriigid edastatud isikuandmete kaitse piisava taseme.

Kohtuasja menetlenud High Court (kõrge kohus, lirimaa) soovis teada, kas see komisjoni otsus takistab liikmesriigi järelevalveasutusel menetlemast kaebust, milles väidetakse, et kolmas riik ei taga edastatud isikuandmete kaitse piisavat taset, ja vajaduse korral nende andmete edastamist peatamast.

21 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. oktoobri 1995. aasta direktiiv 95/46/EÜ üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta (EÜT L 281, 23.1.1995, lk 31; ELT eriväljaanne 13/15, lk 355).

22 Seda kohtuotsust käsitleti 2015. aasta aastaaruandes, lk 48.

23 Komisjoni 26. juuli 2000. aasta otsus 2000/520/EÜ vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile 95/46/EÜ piisava kaitse kohta, mis on ette nähtud programmi Safe Harbor põhimõtetest ja sellega seotud korduma kippuvate küsimustega, mille on välja andnud Ameerika Ühendriikide kaubandusministeerium (EÜT L 215, 25.8.2000, lk 7; ELT eriväljaanne 16/01, lk 119).

Euroopa Kohus vastas, et toiming, mis seisneb isikuandmete edastamises liikmesriigist kolmandasse riiki, on iseenesest käsitatav direktiivi 95/46/EÜ²⁴ artikli 2 punkti b tähenduses isikuandmete töötlemisena, mis toimub liikmesriigi territooriumil. Seega on liikmesriigi asutustel pädevus kindlaks teha, kas isikuandmete edastamine asutuse asukoha liikmesriigist kolmandasse riiki vastab direktiiviga 95/46 kehtestatud nõuetele (punktid 43–45, 47).

Seega seni, kuni Euroopa Kohus – kes on ainsana pädev tuvastama liidu akti kehtetust – ei ole komisjoni otsust kehtetuks tunnistanud, ei tohi liikmesriigid ja nende organid võtta selle otsusega vastuolus olevaid meetmeid. Niisugusteks meetmeteks on aktid, milles siduvalt tuvastatakse, et otsuses nimetatud kolmas riik ei taga kaitse piisavat taset. Kui järelevalveasutus jõuab järeldusele, et isikuandmete töötlemisega seotud ja õiguste ja vabaduste kaitseks esitatud avalduse põhjendamiseks esitatud väited on alusetud, ning lükkab seetõttu avalduse tagasi, peab avalduse esitanud isikul olema võimalik kasutada kohtulikke õiguskaitsevahendeid, mis võimaldavad tal tema huve kahjustava otsuse vaidlustada liikmesriigi kohtus. Vastasel juhul, kui järelevalveasutus peab põhjendatuks selle isiku esitatud väiteid, kes on tema poole sellise avaldusega pöördunud, peab liikmesriigi järelevalveasutusel vastavalt direktiivi 95/46/EÜ artikli 28 lõike 3 esimese lõigu kolmandale taandele koostoimes eelkõige Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 8 lõikega 3 olema võimalik osaleda kohtumenetlustes (punktid 51, 52, 61, 62, 64, 65).

Direktiivi 95/46/EÜ artikli 25 lõiget 6 koostoimes Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklitega 7, 8 ja 47 tuleb tõlgendada nii, et selle sätte alusel vastu võetud otsus, milles komisjon on tuvastanud, et kolmandas riigis on tagatud kaitse piisav tase, ei takista liikmesriigi järelevalveasutust läbi vaatamast isiku avaldust, mis puudutab tema õiguste ja vabaduste kaitset seoses tema selliste isikuandmete töötlemisega, mis on liikmesriigist edastatud sellesse kolmandasse riiki, kui kõnealune isik väidab, et selles riigis kehtiv õigus ja valitsev praktika ei taga kaitse piisavat taset (punktid 58, 59, 63, 66 ja resolutsiooni punkt 1).

Direktiivi 95/46/EÜ artikli 25 lõikes 6 sisalduvat väljendit „kaitse piisav tase“ tuleb mõista nii, et see nõuab, et kolmas riik tõepoolest tagab oma riigisisese õigusega või endale võetud rahvusvaheliste kohustustega põhiõiguste ja -vabaduste kaitse taseme, mis on sisuliselt samaväärne sellega, mis on liidus tagatud vastavalt kõnealusele direktiivile koostoimes Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga (punktid 73, 75, 76, 78).

Safe Harbori põhimõtted on nimelt kohaldatavad ainult Ameerika Ühendriikide organisatsioonidele, kes on seda ise kinnitanud ja saavad isikuandmeid liidust, ilma et oleks nõutav, et Ameerika Ühendriikide ametiasutused oleksid kohustatud neid põhimõtteid järgima. Lisaks muudab otsus 2000/520/EÜ võimalikuks Ameerika Ühendriikide riiklikku julgeolekut ja avalikku huvi puudutavatel nõuetel või selle riigi sisemisel õigusel põhinevad sekkumised nende isikute põhiõigustesse, kelle isikuandmed on edastatud või võidakse edastada liidust Ameerika Ühendriikidesse. Seda ilma, et see otsus sisaldaks järeldusi selle kohta, kas Ameerika Ühendriikides on olemas riigi tasandil õigusnormid, mille eesmärk on piirata võimalikke sekkumisi põhiõigustesse, ja ilma et sellest nähtuks, et sedalaadi sekkumiste vastu on olemas tõhus õiguslik kaitse.

Lisaks ületas komisjon otsuse 2000/520/EÜ artikli 3 vastuvõtmisel pädevust, mis on talle antud direktiivi 95/46/EÜ artikli 25 lõikega 6 koostoimes Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga, mistõttu on see artikkel kehtetu (punktid 82, 87–89, 96–98, 102–105 ja resolutsiooni punkt 2).

24 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. oktoobri 1995. aasta direktiiv 95/46/EÜ üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta (EÜT L 281, 23.1.1995, lk 31; ELT eriväljaanne 13/15, lk 355).

5. Autoriõigus

3. juuli 2012. aasta kohtuotsus (suurkoda) UsedSoft (C-128/11, EU:C:2012:407)²⁵

Äriühing Oracle arendas ja turustas – peamiselt veebist allalaadimise kaudu – arvutiprogramme, mis toimivad niinimetatud klient-server-tarkvarana. Klient laadis programmi koopia otse oma arvutisse. Kasutusõigus hõlmas õigust salvestada programmi koopia püsivalt serverisse ja võimaldada 25 kasutajale ligipääs. Litsentsilepingutes oli märgitud, et klient saab majandus- või kutsetegevuse raames sisehuvides kasutamiseks programmi tähtajatu lihtlitsentsi, mida ei saa loovutada. Saksa ettevõtja UsedSoft müüs Oracle'i klientidelt ostetud litsentse edasi. UsedSofti kliendid, kellel ei olnud veel tarkvara, laadisid pärast „kasutatud“ litsentsi omandamist selle tarkvara otse Oracle'i veebisaidilt alla. Kliendid, kellel tarkvara oli juba olemas, võisid osta täiendavalt litsentsi või selle osa lisakasutajatele. Sel juhul laadisid kliendid tarkvara nende teiste kasutajate töökohaarvutite põhimõllul.

Oracle esitas UsedSofti vastu hagi Saksa kohtutele, et kohustada teda sellist tegevust lõpetama. Bundesgerichtshof (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) pöördus Euroopa Kohtu poole, et see tõlgendaks antud kontekstis arvutiprogrammide õiguskaitsse direktiivi 2009/24/EÜ²⁶.

Euroopa Kohtu hinnangul tuleb direktiivi 2009/24 artikli 4 lõiget 2 tõlgendada nii, et arvutiprogrammi koopia levitamise õigus on ammendunud, kui autoriõiguse omaja, kes on kas või tasuta andnud loa laadida selle koopia internetist alla andmekandjale, on hinna eest, mis on mõeldud selleks, et võimaldada tal saada talle kuuluva teose koopia majanduslikule väärtusele vastavat tasu, samuti andnud õiguse seda koopiat ajalise piiranguta kasutada.

Arvutiprogrammi koopia allalaadimine ja sellega seoses kasutuslitsentsi lepingu sõlmimine moodustavad jagamatu terviku. Need tehingud toovad kaasa asjaomase arvutiprogrammi koopia omandiõiguse ülemineku. Ei ole vahet, kas kliendile tehti arvutiprogrammi koopia kättesaadavaks oma veebisaidilt allalaadimise teel või materiaalsele andmekandjale nagu CD-ROM või DVD salvestatuna (punktid 44–47, 72, resolutsiooni punkt 1).

Peale selle tuleb direktiivi 2009/24/EÜ artikli 4 lõiget 2 ja artikli 5 lõiget 1 tõlgendada nii, et juhul, kui müüakse edasi algselt esimesele omandajale antud kasutuslitsents, mille müügiga kaasneb autoriõiguse omaja veebisaidilt alla laetud arvutiprogrammi koopia edasimüük, võivad selle litsentsi teine omandaja ja mis tahes hilisemad omandajad tugineda direktiivi artikli 4 lõikes 2 ette nähtud levitamiseõiguse ammendumisele ning neil on ette nähtud reprodutseerimisõigus (punkt 88, resolutsiooni punkt 2).

10. novembri 2016. aasta kohtuotsus Vereniging Openbare Bibliotheken (C-174/15, EU:C:2016:856)²⁷

Madalmaades ei kuulunud e-raamatute laenutamine avalikest raamatukogudest tavaliste raamatute suhtes kohaldatava üldsuse laenusõigusele tehtud erandi alla. Avalikud raamatukogud tegid e-raamatuid üldsusele kättesaadavaks interneti kaudu, tuginedes õiguste omajatega sõlmitud litsentsilepingutele. Vereniging Openbare Bibliotheken – ühing, mis ühendab kõiki avalikke raamatukogusid Madalmaades (edaspidi „VOB“) – hinnangul peaks tavaliste raamatute suhtes kohaldatu kehtima ka digitaalse koopia laenutamise kohta. Seetõttu esitas ta hagi Stichting Leenrecht – autoritele makstava tasu kogumise eest vastutava sihtasutuse – vastu, et taotleda vastavat tuvastusotsust. VOB hagi käsitles laenutamist „one-copy-one-user“ mudeli järgi, see tähendab laenutamist viisil, et raamatu

²⁵ Seda kohtuotsust käsitleti 2012. aasta aastaaruandes, lk 34.

²⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2009. aasta direktiiv 2009/24/EÜ arvutiprogrammide õiguskaitsse kohta (ELT L 111, 5.5.2009, lk 16).

²⁷ Seda kohtuotsust käsitleti 2016. aasta aastaaruandes, lk 53.

digitaalne koopia pannakse avaliku raamatukogu serverisse ja selle kasutajal võimaldatakse see koopia allalaadimise teel enda arvutis reprodutseerida, eeldusel et laenutusperioodi vältel saab alla laadida üksnes ühe koopia ja pärast selle perioodi lõppu ei saa see kasutaja tema poolt alla laaditud koopiat enam kasutada. Rechtbank Den Haag (Haagi esimese astme kohus, Madalmaad), kelle poole vaidluse lahendamiseks pöörduti, küsis Euroopa Kohtult selgitust, kas direktiivi 2006/115/EÜ²⁸ – rentimis- ja laenutamise õiguse ja teatavate autoriõigusega kaasnevate õiguste kohta intellektuaalomandi vallas – artikli 1 lõiget 1, artikli 2 lõike 1 punkti b ja artikli 6 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et mõiste „laenutamine“ hõlmab raamatu digitaalse koopia niisugust laenutamist ja kas selline laenutustava on kõnealuse direktiiviga vastuolus.

Euroopa Kohus asus seisukohale, et direktiivi 2006/115/EÜ artikli 1 lõiget 1, artikli 2 lõike 1 punkti b ja artikli 6 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et nende sätete tähenduses mõiste „laenutamine“ hõlmab laenutamist „one-copy-one-user“ mudeli järgi.

Nimelt tuleb direktiivi 2006/115/EÜ artikli 2 lõike 1 punktis a esinevat mõistet objektide „rentimine“ mõista nii, et see hõlmab üksnes materiaalseid esemeid, ja selle direktiivi artikli 1 lõikes 1 esinevat mõistet „koopiad“ nii, et see käsitleb üksnes füüsilisele andmekandjale kantud koopiade rentimist. Sellist järeldust kinnitab ka direktiiviga taotletav eesmärk. Nimelt on selle põhjenduses 4 muu hulgas märgitud, et autoriõigust tuleb kohandada majanduse arenguga, näiteks uute kasutamisiisidega (punktid 35, 39, 44–46, 54, resolutsiooni 1).

Peale selle tuleb liidu õigust tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus, kui liikmesriik seob direktiivi 2006/115/EÜ artikli 6 lõike 1 kohaldamise tingimusega, et avaliku raamatukogu poolt digitaalselt kättesaadavaks tehtud raamatu koopia on turule viidud selle koopia esmamüügi või omandiõiguse muul viisil esmakordse üleminekuga liidus õiguste omaja poolt või tema nõusolekul direktiivi 2001/29/EÜ²⁹ artikli 4 lõike 2 tähenduses. Vajaduse korral ei saa liikmesriike keelata kehtestamast täiendavaid tingimusi, mis parandavad autoriõiguse kaitset enam, kui kõnealuses sättes on otseselt ette nähtud (punktid 61, 65, resolutsiooni punkt 2).

Direktiivi 2006/115/EÜ artikli 6 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus nimetatud sättes ette nähtud üldsuse laenutusõiguse erandi kohaldamine avaliku raamatukogu poolt kättesaadavaks tehtud raamatu digitaalse koopia laenutamisele juhul, kui see koopia on saadud ebaseaduslikust allikast (punktid 67, 68, 72, resolutsiooni punkt 3).

8. septembri 2016. aasta kohtuotsus GS Media (C-160/15, EU:C:2016:644)³⁰

GS Media haldas veebisaiti GeenStijl, mis oli üks kümnest kõige külastatavamast Madalmaade uudistesaidist. GS Media avaldas 2011. aastal artikli ja hüperlingi, mis suunas lugejad ühele Austraalia veebisaidile, kus oli võimalik tutvuda B. G. Dekkeri fotodega. Austraalia veebisaidil olid fotod avaldatud ilma igakuiselt ilmuva ajakirja Playboy väljaandja Sanoma – kellele kuulusid fotodega seotud autoriõigused – nõusolekuta. Sanoma nõuetele vaatamata keeldus GS Media hüperlingi eemaldamisest. Kui Austraalia veebisait oli Sanoma nõudel fotod eemaldanud, avaldas GeenStijl uue artikli, mis samuti sisaldas hüperlinki teisele veebisaidile, millel sai neid fotosid vaadata. Ka viimati nimetatud veebisait eemaldas Sanoma nõudel need fotod. GeenStijli foorumit külastanud interneti kasutajad nimetasid teisi linke veebisaitidele, kus oli võimalik fotosid näha. Sanoma sõnul rikkus GS Media autoriõigust. Kassatsioonkaebuse saanud Hoge Raad der Nederlanden (Madalmaade kõrgeim kohus) otsustas esitada

²⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2006. aasta direktiiv 2006/115/EÜ rentimis- ja laenutamise õiguse ja teatavate autoriõigusega kaasnevate õiguste kohta intellektuaalomandi vallas (ELT L 376, 27.12.2006, lk 28).

²⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiiv 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas (EÜT L 167, 22.6.2001, lk 10; ELT eriväljaanne 17/01, lk 230).

³⁰ Seda kohtuotsust käsitleti 2016. aasta aastaaruandes, lk 52.

selle kohta küsimused Euroopa Kohtule. Direktiivi 2001/29/EÜ³¹ kohaselt peab igaks teose üldsusele edastamise toiminguks olema autoriõiguse omaja luba.

Euroopa Kohus leidis, et direktiivi 2001/29/EÜ artikli 3 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et selleks, et määrata kindlaks, kas „üldsusele edastamisega“ selle sätte tähenduses on tegemist siis, kui veebisaidile pannakse üles hüperlink, mis viib teisele veebisaidile, millel on autoriõigusega kaitstud teosed vabalt üldsusele kättesaadavad ilma autoriõiguse omaja loata, tuleb tuvastada, kas neid veebilinke pakkus ilma kasusaamise eesmärgita isik, kes ei teadnud või ei võinud mõistlikult teada, et nende teoste teisel veebisaidil avaldamine on ebaseaduslik, või kas need hüperlingid on vastupidi üles pandud kasusaamise eesmärgil, kusjuures sellises olukorras tuleb niisugust teadmist eeldada.

Kui aga on kindlaks tehtud, et isik teadis või pidi teadma, et hüperlink, mille ta üles pani, annab ligipääsu Internetis ebaseaduslikult avaldatud teosele, näiteks autoriõiguse omajate sellekohase teavituse tõttu, siis tuleb selle lingi loomist käsitada „üldsusele edastamisena“ direktiivi 2001/29 artikli 3 lõike 1 tähenduses. Kui hüperlinke pannakse üles kasusaamise eesmärgil, võib eeldada, et linkide ülespanija kontrollib, et kõnealune teos ei ole avaldatud ebaseaduslikult veebisaidil, millele need hüperlingid viivad. Sellistel asjaoludel ja kui seda ümberlükatavat eeldust ümber ei lükata, on ebaseaduslikult avaldatud teosele viiva hüperlingi ülespanek „üldsusele edastamine“ direktiivi 2001/29/EÜ artikli 3 lõike 1 tähenduses (punktid 33, 47–51, 55 ja resolutsioon).

14. juuni 2017. aasta kohtuotsus Stichting Brein (C-610/15, EU:C:2017:456)³²

Ziggo ja XS4ALL olid internetiühenduse pakkujad. Suur osa nende abonentidest kasutas failijagamisplatvormi „The Pirate Bay“. See platvorm võimaldas kasutajatel jagada üksteisega plokkide kaupa („torrentid“) nende arvutites olevaid teoseid ja neid alla laadida. Enamik kõnealustest torrentfailidest olid autoriõigusega kaitstud teosed, ilma et õiguse omajad oleksid lubanud selle platvormi administraatoritel ja kasutajatel teha jagamistoiminguid. Stichting Brein, autoriõiguse omajate huve kaitsev Madalmaade sihtasutus, pöördus Madalmaade kohtute poole, et Ziggo ja XS4ALLi suhtes tehtaks ettekirjutus blokeerida „The Pirate Bay“ domeeninimed ja IP-aadressid.

Hoge Raad der Nederlanden (Madalmaade kõrgeim kohus) soovis sisuliselt teada, kas niisugune failijagamisplatvorm nagu „The Pirate Bay“ tegeleb teoste „üldsusele edastamisega“ direktiivi 2001/29/EÜ³³ tähenduses ja võib seega rikkuda autoriõigust.

Euroopa Kohus asus seisukohale, et mõistet „üldsusele edastamine“ direktiivi 2001/29/EÜ artikli 3 lõike 1 tähenduses tuleb tõlgendada nii, et see hõlmab sellise failijagamisplatvormi internetis kättesaadavaks tegemist ja haldamist, mis võimaldab kaitstud teoste metaandmeid indekseerides ja otsingumootorit pakkudes selle platvormi kasutajatel neid teoseid leida ja neid partnervõrgus (peer-to-peer) jagada.

Tuleb tõdeda – nagu nähtub direktiivi 2001/29/EÜ põhjendusest 23 –, et artikli 3 lõikes 1 silmas peetud autoriõigus teose üldsusele edastamiseks hõlmab teose igasugust edastamist või vahendamist kaabli või kaablita vahendite, kaasa arvatud ringhäälingu kaudu, üldsusele, kes ei viibi paigas, kus teost esitatakse.

Euroopa Kohus on juba varem märkinud, et kui veebisaidil pakutakse teisel veebisaidil piiranguteta avaldatud kaitstud teoste juurde suunavaid klikitavaid linke, siis võimaldab see esimesena mainitud veebisaidi kasutajatel vahetult nende teostega tutvuda. Samamoodi on see niisuguse meediamängija müügi puhul, millesse on eelnevalt installeeritud veebis kättesaadavad lisad, mis sisaldavad hüperlinke,

31 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiiv 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas (EÜT L 167, 22.6.2001, lk 10; ELT eriväljaanne 17/01, lk 230).

32 Seda kohtuotsust käsitleti 2017. aasta aastaaruandes, lk 64.

33 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiiv 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas (EÜT L 167, 22.6.2001, lk 10; ELT eriväljaanne 17/01, lk 230).

mis suunavad veebisaitidele, mida üldsusel on võimalik vabalt külastada ja kus autoriõigusega kaitstud teosed on tehtud kättesaadavaks ilma autoriõiguse omajate loata. Järelikult võib sellest kohtupraktikast tuletada, et põhimõtteliselt võib igasugune toiming, millega kasutaja annab teadlikult enda klientidele juurdepääsu kaitstud teostele, olla „edastamine“ direktiivi 2001/29/EÜ artikli 3 lõike 1 tähenduses.

Mõiste „üldsusele edastamine“ alla kuulumiseks direktiivi 2001/29/EÜ artikli 3 lõike 1 tähenduses on vaja, et kaitstud teoseid tõepoolest edastatakse üldsusele. Mõistel „üldsus“ on teatav alammäär (*de minimis*). Seega ei ole vaja teada mitte ainult seda, mitmele isikule on sama teos üheaegselt kättesaadav, vaid ka seda, mitmele neist on see teos üksteise järel kättesaadav (punktid 30–34, 40, 41, 48 ja resolutsioon).

II. Elektroonilise kaubanduse raamistik

1. Reklaam

23. märtsi 2010. aasta kohtuotsus (suurkoda) Google France (liidetud kohtuasjad C-236/08 – C-238/08, EU:C:2010:159)³⁴

Äriühing Google käitis interneti otsingumootorit ja pakkus muu hulgas tasulist viitamisteenust nimega „AdWords“. See teenus võimaldas igal ettevõtjal ühe või mitme märksõna valimise abil kuvada vastuseks reklaamlink, mis suunas tema veebilehele ja millega kaasnes kaubanduslik teadaanne. Vuittonile, kellele kuulub ühenduse kaubamärk Vuitton ja teised Prantsuse kaubamärgid, märkas, et kui internetikasutaja Google'it kasutades sisestas neile kaubamärkidele vastavad otsingusõnad, kuvati linke nii veebisaitidele, mis pakkusid Vuittoni toodete imitatsioone, kui ka teiste, konkureerivate kaubamärgi omajate veebisaitidele. Cour de cassation (Prantsusmaa kassatsioonikohus) esitas Euroopa Kohtule küsimuse, kas see, kui interneti viitamisteenuse raames kasutatakse võtmesõnadena tähiseid, mis vastavad kaubamärkidele, ilma et kaubamärgiomanik oleks selleks loa andnud, on õiguspärane.

Euroopa Kohus asus seisukohale, et selline interneti viitamisteenuse osutaja ei kasuta kõnealust tähist direktiivi 89/104/EMÜ³⁵ artikli 5 lõigete 1 ja 2 või määruse (EÜ) nr 40/94³⁶ artikli 9 lõike 1 tähenduses, isegi kui viitamisteenuse osutaja võimaldab reklaamijatel valida märksõnadeks kaubamärgiga identseid tähiseid, talletab need ja kuvab oma klientide reklaamsõnumid vastusena neile märksõnadele. Kui kolmas isik kasutab kaubamärgi omaja kaubamärgiga identset või sarnast tähist, eeldab see vähemalt seda, et kolmas isik kasutab tähist oma kommertsteadaandes ning tegemist on kasutamiseга kõnealuse direktiivi tähenduses juhul, kui kuvamise eesmärk on internetikasutajaid eksitada oma kaupade või teenuste päritolu osas (punktid 53–57, 71–73, 105, resolutsiooni punkt 2).

Kaubamärgiomanikul on õigus keelata reklaamijal teha reklaami, kui see võimaldab keskmisel internetikasutajal üksnes raskustega aru saada, kas reklaamitavad kaubad või teenused pärinevad kaubamärgiomanikult või kolmandalt isikult. Kaubamärgi peamine ülesanne seisneb eelkõige selles, et internetikasutajatel oleks võimalik eristada selle kaubamärgi omaniku kaupu või teenuseid muud päritolu kaupadest või teenustest (punktid 84, 85, 87–90, 99, resolutsiooni punkt 1).

34 Seda kohtuotsust käsitleti 2010. aasta aastaaruandes, lk 38.

35 Nõukogu 21. detsembri 1988. aasta direktiiv 89/104/EMÜ kaubamärke käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (EÜT L 40, 11.2.1989, lk 1; ELT eriväljaanne 17/01, lk 92).

36 Nõukogu 20. detsembri 1993. aasta määrus (EÜ) nr 40/94 ühenduse kaubamärgi kohta (EÜT L 11, 14.1.1994, lk 1; ELT eriväljaanne 17/01, lk 146).

Siiski ei kahjusta kolmandate isikute poolt kaubamärgiga identse tähise kasutamine iseenesest kaubamärgi reklaamiga seotud ülesannet (punktid 91–95). Direktiivi 2000/31/EÜ³⁷ artiklit 14 tuleb tõlgendada nii, et selles sisalduvat normi kohaldatakse interneti viitamisteenuse osutaja suhtes siis, kui ta ei tegutse aktiivselt viisil, mis võimaldab tal teada saada talletatud andmed või saavutada kontroll nende üle. Kui tegevus on üksnes tehnilise, automaatse ja passiivse iseloomuga, näidates, et tal pole talletatava teabe kohta teadmisi ega kontrolli selle üle, ei saa teda pidada vastutavaks (punktid 114, 119, 120, resolutsiooni punkt 3).

11. juuli 2013. aasta kohtuotsus *Belgian Electronic Sorting Technology (C-657/11, EU:C:2013:516)*³⁸

Ettevõtjad BEST ja Visys arendasid, tootsid ja turustasid lasertehnoloogial põhinevaid sorteerimismasinaid ja -süsteeme. Visyse asutaja oli endine BESTi töötaja B. Peelaers. B. Peelaers registreeris Visyse kulul domeeninime „www.bestlasersorter.com“. Selle domeeninime all asuva veebisaidi sisu oli identne Visyse kasutusel olevate veebisaitidega, mis on kättesaadavad domeeninimede „www.visys.be“ ja „www.visysglobal.be“ alt. Kui otsingumootoris „google.be“ sisestati sõnad „Best Laser Sorter“, viitas see teise otsingutulemusena pärast BESTi veebisaiti Visyse veebisaidile. Visys kasutas oma veebisaitidel muu hulgas metasiltide, näiteks „Best+Helius, Best+Genius“. Eelotsusetaotluse esitanud kohus, Hof van Cassatie (Belgia kassatsioonikohus) pöördus Euroopa Kohtu poole, et saada teada, kas esiteks domeeninime registreerimist ja kasutamist ning teiseks metasiltide („metatags“) kasutamist veebisaidi metaandmetes („metadata“) võib pidada mõiste „reklaam“ alla kuuluvaks direktiivide 84/450/EMÜ³⁹ ja 2006/114/EÜ⁴⁰ tähenduses.

Euroopa Kohus asus seisukohale, et direktiivi 84/450/EMÜ artikli 2 punkti 1 ning direktiivi 2006/114/EÜ artikli 2 punkti a tuleb tõlgendada nii, et nimetatud sätetes määratletud mõiste „reklaam“ hõlmab domeeninime ja metasiltide kasutamist veebisaidi metaandmetes olukorras, kus domeeninime või metasiltide näol on tegemist võtmesõnadega („keyword metatags“), mis viitavad teatavatele kaupadele või teenustele või ka äriühingu ärinimele, ja kujutavad endast nii üht teabe vormi, mis on suunatud potentsiaalsetele tarbijatele ja sisendab neile, et nad leiavad nimetatud kaupade või teenustega või kõnealuse äriühinguga seotud veebisaidi.

Mõistet „reklaam“ ei saa tõlgendada ega kohaldada nii, et ettevõtja poolt oma kaupade või teenuste müügi edendamiseks tehtud toimingud, mis võivad mõjutada tarbijate majanduskäitumist ja seega ka selle ettevõtja konkurente, jäävad nende direktiivide kehtestatud ausa konkurentsi eeskirjade kohaldamisalast välja.

Seevastu ei hõlma nimetatud mõiste domeeninime registreerimist kui sellist. Tegemist on puhtformaalse toiminguga, mis iseenesest ei viita tingimata potentsiaalsete tarbijate teadasaamisele domeeninimest ega saa seega mõjutada nende valikut (punktid 39, 43, 48, 53, 60 ja resolutsioon).

4. mai 2017. aasta kohtuotsus *Vanderborght (C-339/15, EU:C:2017:335)*⁴¹

Luc Vanderborght tegutses hambaarstina Belgias ja reklaamis hambaraviteenuseid. Ta paigaldas infotahvli, millel oli märgitud tema nimi, tema hambaarsti kvalifikatsioon ning tema hambaravikabineti veebisaidi aadress ja kontakttelefoni number. Veel tegi L. Vanderborght veebisaidi, andes patsientidele

37 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2000. aasta direktiiv 2000/31/EÜ infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (EÜT L 178, 17.7.2000, lk 1; ELT eriväljaanne 13/25, lk 399).

38 Seda kohtuotsust käsitleti 2013. aasta aastaaruandes, lk 38.

39 Nõukogu 10. septembri 1984. aasta direktiiv 84/450/EMÜ, mis käsitleb eksitava reklaamiga seotud liikmesriikide õigus- ja haldusnormide ühtlustamist, mida on muudetud direktiiviga 2005/29/EÜ (EÜT L 250, 19.9.1984, lk 17; ELT eriväljaanne 15/01, lk 227).

40 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2006. aasta direktiiv 2006/114/EÜ eksitava ja võrdleva reklaami kohta (ELT L 376, 27.12.2006, lk 21).

41 Seda kohtuotsust käsitleti 2017. aasta aastaaruandes, lk 69.

teada tema hambaravikabinetis pakutavastest raviliikidest. Lisaks avaldas ta kohalikes päevalehtedes kuulutusi. Hambaarstide kutseliidu Verbond der Vlaamse tandartsen kaebuse alusel alustati L. Vanderborghti suhtes kriminaalmenetlust. Belgia õiguse kohaselt oli suuhooldus- ja hambaraviteenuste reklaam mis tahes vormis keelatud ja kehtestatud tagasihoidlikkuse nõuded. Vaidluse lahendamiseks pöördui Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg te Brusseli (Brüsseli hollandikeelne esimese astme kohus, Belgia) poole, kes otsustas esitada Euroopa Kohtule selle kohta küsimused.

Euroopa Kohus leidis, et direktiivi 2000/31/EÜ⁴² peab tõlgendama nii, et sellega on vastuolus niisugused õigusnormid, nagu on kõne all põhikohtuasjas.

Direktiivi 2000/31/EÜ põhjenduses 18 on täpsustatud, et mõiste „infoühiskonna teenused“ on seotud veebis toimuva mitmesuguse majandustegevusega. Lisaks on selle direktiivi artikli 2 punktis f täpsustatud, et mõiste „kommertsteadaanne“ hõlmab muu hulgas igasuguseid teadaandeid, mis on kavandatud edendama reguleeritud kutsealal tegutseva isiku teenuseid. Sellest tuleneb, et suuhooldus- ja hambaraviteenuste reklaam, mida tehakse veebisaidi vahendusel, kujutab endast sellist teenust (punktid 36–39). Liidu seadusandja ei ole direktiivi artikli 8 lõikes 1 ette nähtud ja veebis kommertsteadaannete avaldamist lubava põhimõtte kohaldamisalast välja jätnud reguleeritud kutsealasid. Kuigi nimetatud säte võimaldab võtta arvesse tervishoiukutsealade eripära, kui koostatakse vastavat ala puudutavaid kutsealaseid eeskirju, mis reguleerivad veebis avaldatavate kommertsteadaannete vormi ja tingimusi selleks, et muu hulgas tagada, et need ei riivaks patsientide poolset usaldust kutseala asjatundjate vastu, ei tulene sellest siiski, et nende kutsealaste eeskirjadega võiks üldiselt ja täielikult keelata mis tahes vormis veebireklaami, mis on mõeldud sellel kutsealal töötava isiku tegevuse edendamiseks (punktid 48–50, resolutsiooni punkt 2).

ELTL artiklit 56 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus niisugused liikmesriigi õigusnormid, nagu on kõne all põhikohtuasjas, mis keelavad üldiselt ja täielikult ära suuhooldus- ja hambaraviteenuste reklaami mis tahes vormis.

Mis puudutab põhikohtuasjas käsitletava teenuste osutamise vabaduse piiramise vajalikkust, siis tuleb arvestada asjaolu, et inimeste elu ja tervis on aluslepinguga kaitstud hüvede ja huvide hulgas esikohal, ning seda, et liikmesriigid võivad põhimõtteliselt otsustada, millisel tasemel nad kavatsevad rahvatervise kaitse tagada.

Nimelt ei pruugi kõik nende õigusnormidega keelatud reklaamsõnumid iseenesest avaldada nimetatud eesmärkidele kahjulikku mõju. Neil asjaoludel tuleb tõdeda, et põhikohtuasjas käsitletavate liikmesriigi õigusnormide eesmärgid võib saavutada ka vähem piiravate meetmetega (punktid 71–73, 75, 76, resolutsiooni punkt 3).

30. märtsi 2017. aasta kohtuotsus Verband Sozialer Wettbewerb eV (C-146/16, EU:C:2017:243)

Kohtuasi käsitles ajalehes DHL Paket avaldatud reklaami. DHL Paketile kuulub interneti müügiportaal „MeinPaket.de“, kus oma kaupu pakkusid müügiettevõtjad. Portaali kaudu oli võimalik kolmandatest isikutest müüjatelt osta reklaamis pakutud kaupu, millele oli lisatud kood. Kui kasutaja oli veebisaidil, sai ta sisestada vastava koodi ning tal avanes asjaomast toodet üksikasjalikumalt käsitlev veebileht, kus oli märgitud ka toote müüja, kelle andmetega sai tutvuda selleks mõeldud rubriigis.

Verband Sozialer Wettbewerb (VSW) on ühing, mille liikmed on muu hulgas elektri- ja elektroonikakaupade tarnijad ning eri liiki kaupu pakuvad postimüügiettevõtjad. Tema hinnangul

⁴² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2000. aasta direktiiv 2000/31/EÜ infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (EÜT L 178, 17.7.2000, lk 1; ELT eriväljaanne 13/25, lk 399).

kujutas avaldatud reklaam endast ebaausat kaubandustava. VSW sõnul ei ole DHL Paket täitnud oma kohustust märkida seda müügiportaali kasutavate tarnijate isik ja geograafiline aadress. VSW esitas hagi nõudega lõpetada selline reklaamtegevus.

Bundesgerichtshof (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) esitas küsimuse Euroopa Kohtule, kes asus seisukohale, et direktiivi 2005/29/EÜ⁴³ artikli 7 lõiget 4 tuleb tõlgendada nii, et selline reklaamteadaanne, nagu on kõne all põhikohtuasjas, mille suhtes on kohaldatav mõiste „ostukutse“ selle direktiivi tähenduses, võib olla kooskõlas kõnealuses sättes ette nähtud teavitamiskohustusega.

Eelotsusetaotluse esitanud kohus peab igal konkreetsel juhul kontrollima esiteks, kas ruumilised piirangud reklaamtekstis õigustavad tarnija kohta teabe esitamist üksnes interneti müügiportaali tasandil, ja teiseks vajaduse korral, kas kõnealuse direktiivi artikli 7 lõike 4 punktis b nõutud teave interneti müügiportaali kohta on esitatud lihtsalt ja kiirelt (punkt 33 ja resolutsioon).

3. märtsi 2016. aasta kohtuotsus Daimler AG (C-179/15, EU:C:2016:134)

Ungari õiguse alusel asutatud äriühing Együd Garage, kes tegeles Mercedese marki sõidukite müügi ning remondiga, oli müügijärgse teeninduse lepingu kaudu seotud Daimleriga, kes on Mercedese automarki tootev Saksa autotootja ja rahvusvahelise kaubamärgi „Mercedes-Benz“ omanik. Ungari äriühingul oli selle kaubamärgi kasutamise õigus ja õigus kasutada enda reklaamides märget „Mercedes-Benzi volitatud hooldusteenuse pakkuja“. Pärast lepingu ülesütlemist üritas Együd Garage eemaldada internetist kõik reklaamid, mille põhjal võisid tarbijad ekslikult arvata, et tema ja Daimleri vahel on endiselt lepingulised suhted. Püüdlustest hoolimata olid kuulutused, millest võis niisugune seos ilmned, jätkuvalt veebis kättesaadavad ja otsingumootorid näitasid neid. Fővárosi Törvényszék (Budapesti kohus, Ungari) küsis Euroopa Kohtult, kas kaubamärgidirektiiv⁴⁴ võimaldab Daimleril nõuda varasemalt lepingupartnerilt põhjalike pingutuste tegemist, et vältida kahju tema kaubamärgile.

Euroopa Kohus leidis, et kaubamärgi kasutamine kolmanda isiku poolt ilma selle omaniku loata selleks, et teavitada avalikkust, et see kolmas isik remondib ja hooldab nimetatud kaubamärki kandvaid tooteid või ta on spetsialiseerunud neile toodetele, kujutab endast kaubamärgi kasutamist direktiivi 2008/95/EÜ artikli 5 lõike 1 punkti a tähenduses. Kaubamärgiomanik võib seda kasutamist keelata, kui kaubamärgi mõju piiranguid käsitlev direktiivi artikkel 6 või kaubamärgist tulenevate õiguste ammendumist käsitlev direktiivi artikkel 7 ei kuulu kohaldamisele. Nimetatud kasutamine, kui see toimub ilma kaubamärgiomaniku nõusolekuta, võib kaubamärgi päritolu tähistamise ülesannet kahjustada (punktid 28–30).

Kõnealuse direktiivi artikli 5 lõike 1 punkte a ja b tuleb tõlgendada nii, et kasutamisega ei ole tegemist juhul, kui kõnealust kuulutust ei ole kättesaadavaks teinud nimetatud kolmas isik või tema nimel mõni muu isik, või kui kõnealuse kuulutuse on kättesaadavaks teinud nimetatud kolmas isik või tema nimel mõni muu isik kaubamärgi omaniku nõusolekul, kui kolmas isik on sõnaselgelt palunud veebisaidi haldajalt, kellelt ta oli reklaami tellinud, reklaam või selles esitatud märke vastava kaubamärgi kohta kõrvaldada. Reklaami tellijale ei saa omistada muude ettevõtjate nagu nende veebiotsingusaitide haldajate iseseisvat tegevust, kes ei tegutse tellija tellimusel, vaid omal initsiatiivil ning enda nimel.

Neil kahel juhul ei ole kaubamärgiomanikul direktiivi 2008/95/EÜ artikli 5 lõike 1 punktide a ja b alusel õigust esitada reklaami tellija vastu hagi, nõudes, et viimasel keelataks tema kaubamärgi kohta märke sisaldavaid kuulutusi veebis kättesaadavaks teha (punktid 34, 36, 37, 44 ja resolutsioon).

43 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. mai 2005. aasta direktiiv 2005/29/EÜ, mis käsitleb ettevõtja ja tarbija vaheliste tehingutega seotud ebaausaid kaubandustavasid siseturul ning millega muudetakse nõukogu direktiivi 84/450/EMÜ, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 97/7/EÜ, 98/27/EÜ ja 2002/65/EÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EÜ) nr 2006/2004 (ebaausate kaubandustavade direktiiv) (ELT L 149, 11.6.2005, lk 22).

44 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. oktoobri 2008. aasta direktiiv 2008/95/EÜ kaubamärke käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (ELT L 299, 8.11.2008, lk 25).

2. Konkurentsioigus

13. oktoobri 2011. aasta kohtuotsus Pierre Fabre (C-439/09, EU:C:2011:649)

Äriühing Pierre Fabre Dermo-Cosmétique (edaspidi „PFDC“) valmistas ja turustas kosmeetikatooteid apteekide kaudu Euroopa turul. Need tooted ei kuulunud ravimite hulka. Toodete turustuslepingutes oli siiski täpsustatud, et müük peab toimuma üksnes füüsilises ruumis ja kohal peab viibima proviisori diplomiga isik. Sellega oli sisuliselt välistatud igasugune müük interneti kaudu. Prantsuse konkurentsiamet otsustas, et kuna sisuliselt on igasugune müük interneti kaudu keelatud, kujutavad PFDC turustuslepingud endast konkurentsivastaseid lepinguid, mis on vastuolus nii Prantsuse õigusaktide kui ka Euroopa Liidu konkurentsioigusega. PFDC esitas cour d'appel de Paris'le (Pariisi apellatsioonikohus, Prantsusmaa) konkurentsiameti otsuse peale kaebuse. See kohus soovis Euroopa Kohtult teada, kas üldine ja täielik keeld müüa kaupu interneti kaudu kujutab endast „eesmärgil põhinevat“ konkurentsipiirangut, kas sellisele lepingule võib kohaldada grupierandit või – kui grupierand ei ole kohaldatav –, kas siis võib tegemist olla üksikerandiga ELTL artikli 101 lõike 3 mõttes.

Euroopa Kohus vastas, et ELTL artikli 101 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et valikulise turustussüsteemi raames kehtestatud lepingutingimus kujutab endast eesmärgil põhinevat piirangut selle sätte tähenduses, kui pärast selle lepingutingimuse individuaalset uurimist ilmneb, et see tingimus ei ole objektiivselt põhjendatud. Kõnealune lepingutingimus vähendab nimelt oluliselt volitatud turustaja võimalust müüa lepingujärgseid tooteid klientidele, kes asuvad väljaspool tema lepingujärgset territooriumi või tegevuspiirkonda. Niisiis võib see piirata konkurentsi selles sektoris.

Siiski on olemas õiguspärased nõuded, näiteks spetsialiseerunud kaubanduse säilitamine, mis on suuteline osutama spetsiifilisi teenuseid kõrgekvaliteetsete ja kõrgtehnoloogiliste toodete puhul, mis õigustavad hinnakonkurentsi kahanemist niisuguse konkurentsi kasuks, mis põhineb muudel teguritel kui hind. Valikulise turustussüsteemi korraldamine ei kuulu ELTL artikli 101 lõikes 1 sätestatud keelu alla juhul, kui edasimüüjate valik toimub kvalitatiivset laadi objektiivsete kriteeriumide alusel, mis määratakse ühetaoliselt kindlaks kõikide potentsiaalsete edasimüüjate suhtes ning mida kohaldatakse mittediskrimineerivalt, kui kõnealuse toote omadused nõuavad kvaliteedi säilitamiseks ja asjakohase kasutamise tagamiseks niisugust turustusvõrku ning viimaseks, kui määratletud kriteeriumid ei lähe kaugemale sellest, mis on vajalik. Eelkõige kosmeetika- ja kehahügieenitoodete müügi puhul ei ole maine säilitamine õiguspärane eesmärk, mis põhjendaks konkurentsi piiramist (punktid 38, 40, 41, 46, 47 ja resolutsioon).

Määruse (EÜ) nr 2790/1999⁴⁵ artikli 4 punkti c tuleb tõlgendada nii, et määruse artiklis 2 ette nähtud grupierandit ei kohaldata vertikaalkokkulepete suhtes, mille eesmärk on piirata jaemüügitasandil tegutsevate valikulise turustussüsteemi liikmete aktiivset või passiivset müüki lõppkasutajatele, ilma et see piiraks võimalust keelata süsteemi liikmetel tegutseda asukohas, mis ei ole lubatud (punktid 53, 54, 56, 58, 59 ja resolutsioon).

6. detsembri 2017. aasta kohtuotsus Coty Germany (C-230/16, EU:C:2017:941)

Coty Germany müüs Saksamaal luksuskosmeetikatooteid. Et säilitada oma luksuslikku mainet turustas ta oma teatavaid kaubamärke valikulise turustussüsteemi, see tähendab volitatud turustajate kaudu. Turustajate müügikohad pidid vastama teatud hulgaliselt nõuetele müügiruumi asukoha, sisustuse ja paigutuse osas. Volitatud turustajatel oli ka lubatud müüa kõnealused tooteid veebis, kuid ainult juhul, kui see toimub nende enda elektroonilise vaateakna kaudu või kolmandate, volituseta isikute

45 Komisjoni 22. detsembri 1999. aasta määrus (EÜ) nr 2790/1999 asutamislepingu artikli 81 lõike 3 kohaldamise kohta vertikaalkokkuleppe ja kooskõlastatud tegevuse liikide suhtes (EÜT L 336, 29.12.1999, lk 21; ELT eriväljaanne o8/01, lk 364).

platvormide kaudu, kui viimased sekkuvad tarbijale nähtamatul kujul. Seevastu oli keelatud nende kaupade müük internetis kolmandate isikute niisuguste platvormide kaudu, mis on tarbijale nähtavad.

Coty Germany esitas hagi Saksa kohtutele ühe oma volitatud turustaja, Parfümerie Akzente vastu, et lepingutingimuste alusel keelataks sel turustada Coty tooteid platvormi „amazon.de“ kaudu. Kuna Oberlandesgericht Frankfurt am Mainil (liidumaa kõrgeim üldkohus Frankfurdis, Saksamaa) tekkis küsimus, kas selline tingimus on liidu konkurentsioiguse kohaselt lubatud, pöördus ta Euroopa Kohtusse.

Euroopa Kohus asus seisukohale, et ELTL artikli 101 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et selle sättega on kooskõlas luksuskaupade valikuline turustussüsteem, mille eesmärk on säilitada nende kaupade luksuslikku mainet. Seda juhul, kui edasimüüjate valik toimub kvalitatiivset laadi objektiivsete kriteeriumide alusel, mis määratakse ühetaoliselt kindlaks kõikide potentsiaalsete edasimüüjate suhtes ja mida kohaldatakse mittediskrimineerivalt, ning kui määratletud kriteeriumid ei lähe kaugemale sellest, mis on vajalik (punkt 36, resolutsiooni punkt 1).

Peale selle tuleb määruse (EL) nr 330/2010⁴⁶ artiklit 4 tõlgendada nii, et turul turustajatena tegutsevatele luksuskaupade valikulise turustussüsteemi liikmetele kehtestatud keeld kaasata nähtaval viisil internetimüüki kolmandaid ettevõtjaid ei ole klientide piirang artikli 4 punkti b tähenduses ega lõppkasutajatele passiivse müügi piirang nimetatud määruse artikli 4 punkti c tähenduses (punkt 69, resolutsiooni punkt 3).

3. Ravimite ja meditsiiniseadmete veebipõhine müük

11. detsembri 2003. aasta kohtuotsus (täiskogu) Deutscher Apothekerverband (C-322/01, EU:C:2003:664)⁴⁷

Põhikohtuasjas oli vaidlus Deutscher Apothekerverband eV, mis on proviisorite majandus- ja sotsiaalseid huve kaitsev ja edendav organisatsioon, ja o800 DocMorris NV vahel, mis on Madalmaades asuv apteek. Jacques Waterval oli proviisor ja üks DocMorrisi seaduslikest esindajatest. Alates juunist 2000 oli DocMorrisel ja J. Watervalil ravimite müügiks veebisait aadressil www.o800DocMorris.com. Tegemist oli ravimitega, mis olid loa saanud kas Saksamaal või Madalmaades. Selliseid ravimeid väljastati üksnes arsti originaalretsepti alusel. Apothekerverband vaidlustas Landgericht Frankfurt am Mainis (Frankfurdi esimese astme kohus, Saksamaa) ravimite pakkumise interneti teel ja nende väljastamise piiriülese postiteenuse vahendusel. Tema hinnangul Saksa ravimeid käsitleva seaduse sätted niisugust tegevust ei luba. Esimese astme kohus küsis Euroopa Kohtult, kas niisugused keelud rikuvad kaupade vaba liikumise põhimõtet. Seejärel, kui eeldada, et rikuti EÜ artiklit 28, soovis eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas põhikohtuasjas käsitletavat Saksamaa õigusnormid on vajalikud, et kaitsta tõhusalt inimeste elu ja tervist EÜ artikli 30 tähenduses.

Euroopa Kohus tõdes, et liikmesriigi keeld kujutab endast samaväärse toimega meedet EÜ artikli 28 tähenduses. See puudutab rohkem väljaspool riigi territooriumi asuvaid apteeke ja võrreldes kodumaiste toodetega võiks keeld takistada eriti teistest liikmesriikidest pärit toodete turulepääsu.

EÜ artikkel 30 võib niisugust liikmesriigi keeldu õigustada, kui see keeld puudutab retseptiravimeid. Arvestades nende ravimite kasutamisega kaasneva võivaid ohte, võib keeld olla vajalik, et kontrollida tõhusalt ja vastutustundlikult arstide välja kirjutatud ravimiretseptide ehtsust ja tagada, et ravim antakse üle kas kliendile endale või isikule, kellel klient on palunud tuua ravimit ära tooma. Seevastu ei saa EÜ

⁴⁶ Komisjoni 20. aprilli 2010. aasta määrus (EL) nr 330/2010 Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 kohaldamise kohta teatavat liiki vertikaalsete kokkulepete ja kooskõlastatud tegevuse suhtes (ELT L 102, 23.4.2010, lk 1).

⁴⁷ Seda kohtuotsust käsitleti 2003. aasta aastaaruandes, lk 27.

artikli 30 alusel õigustada ravimite täielikku postimüügi keeldu (punktid 68, 74, 76, 112, 119, 124, 134, resolutsiooni punkt 1).

Lisaks on direktiivi 2001/83/EÜ⁴⁸ artikli 88 lõikega 1 vastuolus liikmesriigi keeld – mille kohaselt on keelatud reklaamida nende ravimite postimüüki, mida on lubatud väljastada üksnes asjaomase liikmesriigi apteekides – niivõrd, kuivõrd see keeld puudutab käsimüügiravimeid.

Nii ei saa direktiivi 2001/83/EÜ artikli 88 lõiget 2, mis lubab reklaamida üldsusele käsimüügiravimeid, tõlgendada nii, et seda ei kohaldata ravimite postimüügi reklaami suhtes põhjusel, et väidetavalt on vajalik proviisori füüsiline kohalolek (punktid 143, 144, 148, resolutsiooni punkt 2).

2. detsembri 2010. aasta kohtuotsus Ker-Optika (C-108/09, EU:C:2010:725)⁴⁹

Ungari õigusnormides nõuti, et kontaktläätsede müümiseks peab olema vähemalt 18-ruutmeetrise pindalaga spetsiaalne müügikoht või valmistamiskohast eraldatud ruum. Peale selle pidi kontaktläätsede müügiga seoses kasutama kontaktläätsede alal kvalifitseeritud optometristi või silmaarsti teenuseid. Ungari äriühing Ker-Optika müüs kontaktläätsi aga oma veebisaidi kaudu. Ungari tervisekaitseamet keelas tal seda teha. Ker-Optika vaidlustas keelava otsuse kohtus. Asja lahendamiseks saanud Baranya megyei bíróság (Baranya esimese astme kohus, Ungari) küsis Euroopa Kohtult, kas Ungari õigusnormid on liidu õigusega vastuolus.

Euroopa Kohus vastas, et riigisisesed õigusnormid kontaktläätsede müügi kohta kuuluvad direktiivi 2000/31/EÜ⁵⁰ kohaldamisalasse osas, milles neis käsitletakse kaupade pakkumuse esitamist veebi vahendusel ning lepingu elektroonilist sõlmimist. Seevastu nende läätsede tarnimist reguleerivad riigisisesed sätted selle direktiivi kohaldamisalasse ei kuulu. ELTL artikleid 34 ja 36 ning direktiivi 2000/31/EÜ tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisesed õigusnormid, mille järgi on kontaktläätsede turustamine lubatud üksnes meditsiinilistele abivahenditele spetsialiseerunud müügikohas (punktid 28, 31, 77 ja resolutsioon).

Need normid kujutavad endast ELTL artikliga 34 keelatud koguselise piiranguga samaväärse toimega meedet, sest keelatakse kontaktläätsede veebi teel postimüük ja tarnimine liikmesriigi territooriumil elavatele tarbijatele ja nii võtab see keeld muudest liikmesriikidest pärit ettevõtjatelt iseäranis tõhusa vahendi oma toodete müümiseks ja tõkestab seega arvestatavalt nende pääsu kõnesoleva liikmesriigi turule.

Liikmesriigi seadusandja on ületanud kaalutusõiguse piire, mis tal on otsustades, millisel tasemel rahvatervise kaitset ta vajalikuks peab ning neid õigusnorme tuleb pidada sellisteks, mis lähevad kaugemale, kui on vajalik taotletava eesmärgi saavutamiseks. Eesmärk on saavutatav vähem piiravate meetmetega, näiteks kohaldades teatavaid piiranguid üksnes kontaktläätsede esmakordsel tarnimisel ja kohustades huvitatud ettevõtjaid pakkuma kliendile kvalifitseeritud optometristiga konsulteerimise võimalust. Samadel põhjustel ei saa neid norme pidada proportsionaalseks rahvatervise kaitse eesmärgi suhtes direktiivi 2000/31/EÜ artikli 3 lõike 4 mõttes (punktid 58, 64, 74–76, 78 ja resolutsioon).

48 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. novembri 2001. aasta direktiiv 2001/83/EÜ inimtervishoiu kasutatavaid ravimeid käsitlevate ühenduse eeskirjade kohta (EÜT L 311, 28.11.2001, lk 67; ELT eriväljaanne 13/27, lk 69).

49 Seda kohtuotsust käsitleti 2010. aasta aastaaruandes, lk 17.

50 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2000. aasta direktiiv 2000/31/EÜ infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (EÜT L 178, 17.7.2000, lk 1; ELT eriväljaanne 13/25, lk 399).

19. oktoobri 2016. aasta kohtuotsus Deutsche Parkinson Vereinigung (C-148/15, EU:C:2016:776)

Deutsche Parkinson Vereinigung – Saksa eneseabiorganisatsioon, mille eesmärk oli parandada Parkinsoni tõbe põdevate patsientide olukorda – ühines Madalmaade postimüügiapteegi DocMorris boonussüsteemiga. Organisatsiooni liikmed said soodustust boonussüsteemist, kui nad ostsid selle kaudu ainult apteekides müüdavaid Parkinsoni tõve ravimiseks ette nähtud retseptiravimeid. Saksa kõlvatu konkurentsi vastase võitluse keskus leidis, et boonussüsteem rikub Saksa õigusnorme, mis nägid ette ühtsed hinnad retsepti alusel väljastatavate ravimite müügile apteekides.

Oberlandesgericht Düsseldorf (liidumaa kõrgeim üldkohus Düsseldorfis, Saksamaa) esitas Euroopa Kohtule küsimuse, kas ühtsete hindade kehtestamine on kaupade vaba liikumisega kooskõlas.

Euroopa Kohus otsustas, et ELTL artiklit 34 tuleb tõlgendada nii, et need õigusnormid kujutavad endast kogulise impordipiiranguga samaväärse toimega meetet. Need õigusnormid mõjutavad rohkem retseptiravimite müüki teistes liikmesriikides asuvates apteekides kui nende ravimite müüki asukohaliikmesriigi territooriumil asuvates apteekides.

Tavaapteegid sobivad postimüügiapteekidest põhimõtteliselt paremini patsientidele oma personali kaudu individuaalset nõu andma ja kindlustama ravimitega varustamise erakorralistel juhtudel. Tuleb tõdeda, et hinnakonkurents võib osutada olulisemaks konkurentsiparameetrik just viimati nimetatutele.

ELTL artiklit 36 tuleb tõlgendada nii, et kõnesolevaid liikmesriigi õigusnorme ei saa põhjendada inimeste elu ja tervise kaitsega, kuna need õigusnormid ei ole taotletud eesmärkide saavutamiseks sobivad. Eesmärk kindlustada kindel ja kvaliteetne ravimitega varustamine kogu riigi territooriumil kuulub ELTL artikli 36 alla. Aga niisugused õigusnormid võivad olla põhjendatud vaid juhul, kui need on taotletud õiguspärase eesmärgi saavutamiseks sobivad ega lähe kaugemale, kui selle eesmärgi saavutamiseks vajalik.

Hindade tõttu suurenev konkurents apteekide vahel oleks kasulik ravimitega ühtsele varustamisele ja sel ei ole negatiivset mõju tavaapteekide teatavale üldisest huvist kantud tegevusele nagu retsepti alusel ravimite valmistamine või ravimite teatava varu ja valiku hoidmine. Viimaks tuleb märkida, et hinnakonkurents võib olla patsiendile kasulik, kuna see võimaldab pakkuda retseptiravimeid soodsamate hindadega (punktid 34, 38, 40, 43, 46, resolutsiooni punkt 2).

4. Hasartmängud**6. novembri 2003. aasta kohtuotsus (täiskogu) Gambelli (C-243/01, EU:C:2003:597)**

Piergiorgio Gambelli ja 137 muud isikut käitasid Itaalias andmeedastuskeskuseid, mis kogusid Itaalia territooriumil spordikihlvedusid Inglise kihlveovahendaja eest, kellega nad olid seotud interneti vahendusel. Kihlveovahendaja Stanley International Betting Ltd tegutses Liverpooli linna poolt Inglise õiguse kohaselt antud litsentsi alusel. Itaalias oli see tegevus üksnes riigi või tegevuslube omavate asutuste pädevuses. Selle reegli mis tahes rikkumise eest võis kriminaalkorras karistada kuni üheaastase vangistusega. P. Gambelliile esitati süüdistus. Ta leidis, et Itaalia õigusnormid on ühenduse õiguse asutamisevabaduse ja teenuste osutamise vabaduse põhimõtetega vastuolus. Tribunale di Ascoli Piceno (Ascoli Piceno kohus, Itaalia), kes selle kohtuasja peab lahendama, küsis Euroopa Ühenduste Kohtult, kuidas tõlgendada selles valdkonnas EÜ asutamislepingu sätteid.

Euroopa Kohus asus seisukohale, et niisugused liikmesriigi õigusnormid kujutavad endast vastavalt EÜ artiklites 43 ja 49 sätestatud asutamisevabaduse ja teenuste osutamise vabaduse piirangut. Et piirang saaks olla põhjendatud, peab see lähtuma ülekaalukast üldisest huvist, olema taotletava eesmärgi

saavutamiseks sobiv, ei tohi minna kaugemale sellest, mis on eesmärgi saavutamiseks vajalik ning seda peab kohaldama mittediskrimineerivalt.

Liikmesriikide kohtute ülesanne on kontrollida, kas konkreetseid rakendusmeetmeid arvesse võttes vastavad sellised õigusnormid tõepoolest eesmärkidele, mis võivad neid piiranguid õigustada, ning kas kehtestatud piirangud ei tundu olevat nende eesmärkide suhtes ebaproportsionaalsed.

Euroopa Kohus leidis samuti, et kuna liikmesriigi ametiasutused õhutavad ja julgustavad tarbijaid osalema loteriides, hasartmängudes või kihlvedudes selleks, et riigikassa saaks sellest rahalist kasu, ei saa selle riigi ametiasutused tugineda ühiskonna sotsiaalse ja avaliku korra kaitsele, põhjendades seda vajadusega vähendada mänguvõimalusi selleks, et õigustada selliseid meetmeid nagu on põhikohtuasjas arutamisel (punktid 65, 69, 72, 76 ja resolutsioon).

8. septembri 2009. aasta kohtuotsus (suurkoda) Liga Portuguesa ja Bwin International (C-42/07, EU:C:2009:519)

Bwin on online-mänguettevõtja, kelle asukoht on Gibraltaril (Ühendkuningriik) ja kellel ei ole Portugalis ühtegi esindust. Küll aga pakkus ta ühel veebisaidil hasartmänge. Tema serverid asusid Gibraltaril ja Austrias. Liga on eraõiguslik juriidiline isik, mis ühendab kõiki klubisid, kes võistlevad professionaalsel tasemel jalgpallivõistlustel Portugalis. Ta muutis oma nime Bwin Ligaks, sest Bwinist sai Portugali jalgpalli esiliiga peamine institutsiooniline sponsor. Liga veebisaidile pandi viited ja link Bwini veebisaidile.

Santa Casa mängude osakonna juhtkond võttis seejärel vastu otsused, millega määras Ligale ja Bwinile trahvid ajaviitemängude arendamise ja reklaamimise eest. Liga ja Bwin esitasid Tribunal de Pequena Instância Criminal do Porto (Porto kriminaalkohus, Portugal) kaebused, et taotleda nende otsuste tühistamist, tuginedes eelkõige EÜ artiklitele 43, 49 ja 56.

Euroopa Kohus asus seisukohale, et kui liikmesriigi meede mõjutab samal ajal mitut põhivabadust, uurib Euroopa Kohus kõnealust meedet põhimõtteliselt üksnes seoses ühega neist vabadustest, kui nähtub, et konkreetse juhtumi asjaolusid arvesse võttes on teised vabadused esimese suhtes täiesti teisejärgulise tähendusega ja neid on võimalik käsitleda koos (punkt 47).

Seejärel tõdes ta, et sellised õigusnormid piiravad tõepoolest EÜ artikliga 49 tagatud teenuste osutamise vabadust, piirates ka asjaomase liikmesriigi residentide vabadust kasutada interneti vahendusel teistes liikmesriikides pakutavaid teenuseid. Kõnealust piirangut võib siiski pidada põhjendatuks pettuse ja kuritegevuse vastase võitluse eesmärgi tõttu.

Internetis pakutavate hasartmängude sektorit ei ole ühenduse tasandil ühtlustatud. Seega võib liikmesriik asuda seisukohale, et üksnes asjaolu, et eraõiguslik ettevõtja pakub teenuseid interneti kaudu seaduslikult teises liikmesriigis, kus on tema asukoht, ei ole piisav tagatis, et kaitsta liikmesriigi tarbijaid. Lisaks sellele, kuna tarbija ja ettevõtja vahel puudub otsene kontakt, hõlmavad internetis pakutavad hasartmängud erinevat laadi ohte seoses võimalike pettustega. Peale selle ei saa välistada võimalust, et ettevõtja, kes sponsib teatud spordivõistlusi, mille osas ta kihlvedusid korraldab, võib sattuda olukorda, mis võimaldab tal võistluste tulemust mõjutada ja sel viisil oma tulu suurendada. EÜ artikliga 49 ei ole vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mis keelavad eraettevõtjatel, kes asuvad teistes liikmesriikides, kus nad seaduslikult osutavad analoogseid teenuseid, pakkuda esimesena nimetatud liikmesriigi territooriumil hasartmänge internetis (punktid 53, 54, 67–73 ja resolutsioon).

22. juuni 2017. aasta kohtuotsus Unibet International (C-49/16, EU:C:2017:491)

Malta äriühing Unibet International korraldas internetis hasartmänge. 2014. aastal oli Unibetil mitme eri liikmesriigi välja antud load ja ta osutas veebisaitidel ungari keeles hasartmänguteenuseid, kuigi tal puudus Ungaris nõutud luba. Ungari ametiasutused andsid esiteks korralduse sulgeda Ungaris ajutiselt juurdepääs Unibeti veebisaitidele ning teiseks määrasid Unibetile trahvi. Teoreetiliselt oleksid teistes liikmesriikides asuvad ettevõtjad võinud saada internetishasartmängude korraldamise loa, kuna niisuguste teenuste osutamine ei olnud riigi ainupädevuses. Praktikas oli neil siiski võimatu niisugust luba saada. Neil asjaoludel otsustas Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (Budapesti haldus- ja töökohus, Ungari) küsida Euroopa Kohtult, kas kõnealused Ungari õigusnormid on teenuste osutamise vabaduse põhimõttega kooskõlas.

Euroopa Kohus asus seisukohale, et ELTL artiklit 56 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mis kehtestavad internetis hasartmängude korraldamiseks kontsessioonide korra, kui need sisaldavad reegleid, mis on teistes liikmesriikides asutatud hasartmängukorraldajate suhtes diskrimineerivad, või kui need sisaldavad mittediskrimineerivaid reegleid, mida ei kohaldata läbipaistvalt, nii et teistes liikmesriikides asutatud pakkujatel on oma kandidatuuri esitamine takistatud või raskendatud.

Reegel, mille kohaselt pidid usaldusväärsed korraldajad olema tegelenud selle liikmesriigi territooriumil hasartmängude korraldamisega vähemalt 10 aastat, seab teistes liikmesriikides asuvad ettevõtjad ebasoodsamasse olukorda. Sellise kohtlemiserinevuse õigustamiseks ei piisa pelgalt viitamisest üldise huviga seotud eesmärgile.

Riigisisene kohustus olla kolm aastat tegelenud mõnes liikmesriigis hasartmängude korraldamisega ei too kaasa vastuvõtvast liikmesriigis asutatud hasartmängukorraldajate soosimist ja seda saab üldise huviga seotud eesmärgiga õigustada. Vajalik on aga, et kõnealuseid reegleid kohaldataks läbipaistvalt kõigi pakkujate suhtes. Sellele tingimusele ei vasta liikmesriigi õigusnormid, milles ei olnud piisava täpsusega määratletud majandusministri pädevuse kasutamise tingimused selles menetluses ega tehnilised tingimused, mida peavad hasartmängukorraldajad oma pakkumuse esitamisel täitma (punktid 44–48, resolutsiooni punkt 1).

ELTL artiklit 56 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus sanktsioonid, mis määratakse hasartmängude korraldamiseks kontsessioonide ja lubade korra kehtestanud riigisiseste õigusnormide rikkumise eest, kui need riigisisese õigusnormid osutuvad selle artikliga vastuolus olevaks (punkt 51, resolutsiooni punkt 2).

5. Jagamismajandus**20. detsembri 2017. aasta kohtuotsus (suurkoda) Asociación Profesional Élite Taxi (C-434/15, EU:C:2017:981)⁵¹**

Uberi elektrooniline platvorm võimaldas rakenduse abil osutada tasulist teenust, mis seisneb isikute ja oma autot kasutavate mittekukseliste juhtide kokkuviiemises. Barcelona linna (Hispaania) taksojuhte ühendav kutseorganisatsioon esitas 2014. aastal hagi Juzgado de lo Mercantil n° 3 de Barcelonale (Barcelona kaubanduskohus nr 3, Hispaania). Tema sõnul kujutas Uberi tegevus endast ebaausaid kaubandustavasid ning ebaausat konkurentsi. Kaubanduskohus leidis, et on vajalik kontrollida, kas

⁵¹ Seda kohtuotsust käsitleti 2017. aasta aastaaruandes, lk 36.

Uberile saab panna eelneva haldusloa omamise kohustuse. Kui teenus kuulub kas teenuseid siseturul käsitleva direktiivi⁵² või direktiivi 98/34/EÜ⁵³ alla, ei saa Uberi tegevust käsitada ebaausa tavana.

Euroopa Kohus leidis, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimused käsitlevad kõnealusele teenusele antavat õiguslikku kvalifikatsiooni ja seega on ta pädev neile vastama (punktid 20, 21).

Niisugust teenust võiks käsitada „infoühiskonna teenusena“ direktiivi 98/34/EÜ artikli 1 lõike 2 tähenduses, mis viitab direktiivi 2000/31/EÜ artikli 2 punktile a. See teenus kujutab endast „vahemaa tagant elektroonilisel teel ja teenusesaaja isikliku taotluse alusel ning tavaliselt tasu eest osutatavat teenust“.

Niisugune teenus ei piirdu ainult vahendusteenusega, mis seisneb oma autot kasutava mittekutselise juhi ja linnas ühest kohast teise sõita sooviva isiku kokkuviiimises nutitelefonil rakenduse abil. Nimelt sellises olukorras, nagu kirjeldas eelotsusetaotluse esitanud kohus, loob teenuse osutaja ühtlasi linnatransporditeenuse pakkumise, mille ta teeb kättesaadavaks eeskätt telefonirakenduse abil ja mille üldist toimimist ta korraldab.

Autojuhid ei saaks veoteenuseid ilma rakenduseta osutada ja sõita soovivad isikud nende juhtide teenuseid kasutada. Lisaks on Uberil otsustav mõju sellele, millistel tingimustel need juhid teenust osutavad ja ta kehtestab samanimelise rakenduse kaudu vähemalt maksimaalse sõiduhinna, võtab kliendilt sõiduhinna tasu ja kannab seejärel osa sellest tasust üle mittekutselisele autojuhile. Peale selle on tal teatav kontroll autode ja juhtide kvaliteedi ja juhtide käitumise üle, mis võib vajaduse korral tuua kaasa juhtide väljaarvamise. Seda vahendusteenust tuleb seega pidada „transpordi valdkonna teenuseks“ direktiivi 2006/123/EÜ artikli 2 lõike 2 punkti d tähenduses ning see jääb niisiis väljapoole selle direktiivi kohaldamisala (punktid 35, 37–40, 42, 43).

10. aprilli 2018. aasta kohtuotsus (suurkoda) Uber France (C-320/16, EU:C:2018:221)

Prantsuse äriühing Uber France käitis teenust Uber Pop, millega ta viis nutitelefonil rakenduse kaudu kokku isikliku sõidukit kasutavad mittekutselised autojuhid ja isikud, kes soovivad linnas ühest kohast teise sõita. Selle teenuse korraldamise eest esitati talle süüdistus. Uber France väitis, et Prantsuse õigusnormid, mille alusel talle süüdistus esitati, on infoühiskonna teenuste alane tehniline eeskiri tehniliste standardite ja eeskirjade direktiivi⁵⁴ tähenduses. Direktiivis on nõutud, et liikmesriigid teavitaksid komisjoni kõigist infoühiskonna kaupade ja teenuste tehniliste eeskirjade seaduste või määruste eelnõudest. Käesoleval juhul aga Prantsuse ametivõimud komisjoni kõnealustest karistusõigusnormidest enne nende vastuvõtmist ei teavitanud. Kohtuasja lahendav tribunal de grande instance de Lille (Lille'i esimese astme kohus, Prantsusmaa) esitas Euroopa Kohtule küsimuse, kas Prantsuse ametivõimud olid kohustatud seaduseelnõust komisjoni eelnevalt teavitama või mitte.

Euroopa Kohus asus seisukohale, et direktiivi 98/34/EÜ (mida on muudetud direktiiviga 98/48/EÜ) artiklit 1 ja direktiivi 2006/123/EÜ artikli 2 lõike 2 punkti d tuleb tõlgendada nii, et riigisisene õigusnorm, mis näeb ette kriminaalkaristuse sellise süsteemi korraldamise eest, puudutab „transpordi valdkonna teenust“ niivõrd, kuivõrd seda kohaldatakse vahendusteenuse suhtes, mida osutatakse nutitelefonil rakenduse abil ja mis moodustab lahutamatu osa üldisest teenusest, mille põhikomponent on veoteenus. Selline teenus ei kuulu kõnealuste direktiivide kohaldamisalasse (punkt 27 ja resolutsioon).

52 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2006. aasta direktiiv 2006/123/EÜ teenuste kohta siseturul (ELT L 376, 27.12.2006, lk 36).

53 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. juuni 1998. aasta direktiiv 98/34/EÜ, millega nähakse ette tehnilistest standarditest ja eeskirjadest ning infoühiskonna teenuste eeskirjadest teatamise kord (EÜT L 204, 21.7.1998, lk 37; ELT eriväljaanne 13/20, lk 337).

54 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. juuni 1998. aasta direktiiv 98/34/EÜ, millega nähakse ette tehnilistest standarditest ja eeskirjadest ning infoühiskonna teenuste eeskirjadest teatamise kord (EÜT L 204, 21.7.1998, lk 37; ELT eriväljaanne 13/20, lk 337).

Euroopa Kohus osutas sellele, et ta on juba otsustanud kohtuasjas C-434/15: Asociación Profesional Élite Taxi (vt eespool), et teenus UberPop kuulub transpordi valdkonda ega ole direktiivi 98/34 tähenduses infoühiskonna teenus. Euroopa Kohtu sõnul on Prantsuse UberPopi teenus põhiolemuselt samane Hispaanias osutatava teenusega. Seetõttu ei olnud Prantsuse ametivõimud kohustatud komisjoni kõnealuselt karistusseaduse eelnõust enne selle vastuvõtmist teavitama.

6. Käibemaks

5. märtsi 2015. aasta kohtuotsused komisjon vs. Prantsusmaa ja komisjon vs. Luksemburg (C-479/13 ja C-502/13, EU:C:2015:141 ja EU:C:2015:143)

Prantsusmaal ja Luksemburgis kohaldati elektronraamatute tarnele vähendatud käibemaksumäära. 1. jaanuarist 2012 kohaldati Prantsusmaal ja Luksemburgis elektronraamatute tarnele vastavalt 5,5% ja 3% käibemaksumäära.

Käesoleval juhul kõne all olevate elektron- või (digitaalsete) raamatute all peeti silmas elektroonilisel kujul raamatuid, millega on võimalik tutvuda arvutis, nutitefonis, e-lugeris või muus lugemissüsteemis ja mida tarnitakse tasu eest veebisaidilt allalaadimise või voogedastuse (streaming) teel. Euroopa Komisjon palus Euroopa Kohtul tuvastada, et kuna Prantsusmaa ja Luksemburg kohaldasid elektronraamatute tarnimisele vähendatud käibemaksumäära, siis on nad rikkunud neile käibemaksudirektiivist⁵⁵ tulenevaid kohustusi.

Euroopa Kohus asus seisukohale, et liikmesriik, kes kohaldab digitaalsetele või elektronraamatutele vähendatud käibemaksumäära, on rikkunud kohustusi, mis tulenevad talle direktiivi 2006/112/EÜ artiklitest 96 ja 98 ning määrusest (EL) nr 282/2011⁵⁶.

Nimelt tuleneb direktiivi 2006/112/EÜ III lisa punktist 6, et vähendatud käibemaksumäära kohaldatakse tehingule, mis kujutab endast füüsilistel kandjatel olevate raamatute tarnet. Kuigi elektronraamatu lugemiseks peab tõepoolest olema olemas füüsiline kandja nagu arvuti, ei ole see kandja sellegipoolest osa elektronraamatu tarnest. Lisaks, nagu tuleneb selle direktiivi artikli 98 lõike 2 teisest lõigust, otsustas liidu seadusandja välistada võimaluse, et vähendatud käibemaksumäära kohaldataks elektrooniliselt osutatavatele teenustele. Elektronraamatute tarne on aga selline teenus, kuna seda ei saa pidada kaubatarneks direktiivi artikli 14 lõike 1 tähenduses, sest elektronraamatut ei saa käsitada materiaalse varana. Samuti vastab elektronraamatute tarnimine elektrooniliselt osutatavate teenuste mõistele määruse (EL) nr 282/2011 artikli 7 lõike 1 tähenduses.

Seda tõlgendust ei sea kahtluse alla neutraalse maksustamise põhimõtte, kuna see ei võimalda laiendada vähendatud käibemaksumäära kohaldamisala, kui see ei ole ühemõtteliselt sätestatud (punktid 27, 28, 33–36, 42, 43, 46 ja resolutsioon).

⁵⁵ Nõukogu 28. novembri 2006. aasta direktiiv 2006/112/EÜ, mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi (ELT L 347, 11.12.2006, lk 1).

⁵⁶ Nõukogu 15. märtsi 2011. aasta rakendusmäärus (EL) nr 282/2011, millega sätestatakse ühist käibemaksusüsteemi käsitleva direktiivi 2006/112/EÜ rakendusmeetmed (ELT L 77, 23.3.2011, lk 1).

7. märtsi 2017. aasta kohtuotsus (suurkoda) RPO (C-390/15, EU:C:2017:174)⁵⁷

Käibemaksudirektiivi⁵⁸ kohaselt võisid liikmesriigid paber kandjal trükiste suhtes nagu raamatud, ajalehed ja ajakirjad kohaldada vähendatud käibemaksumäära. Seevastu digitaalseid väljaandeid pidi maksustama harilikku käibemaksumääraga, välja arvatud füüsilisel kandjal olevad digitaalsed raamatud (näiteks CD-Rom). Trybunał Konstytucyjny (Poola konstitutsioonikohus), kelle poole pöördus Poola ombudsman, kahtles erineva maksustamise kehtivuses. Ta küsis Euroopa Kohtult esiteks, kas see on võrdse kohtlemise põhimõttega kooskõlas ja teiseks, kas Euroopa Parlamendi osalus seadusandlikus menetluses oli piisav.

Euroopa Kohus märkis, et kohustus seadusandlikus menetluses parlamendiga aluslepingus ette nähtud juhtudel konsulteerida nõuab, et temaga tuleb uuesti konsulteerida iga kord, kui lõplikult vastu võetud tekst kui tervik erineb sisuliselt sellest, mille suhtes parlamendiga juba konsulteeriti, välja arvatud juhul, kui muudatuste põhisisu on vastavuses parlamendi enda väljendatud sooviga.

Tuleb tõdeda, et muudetud direktiivi 2006/112/EÜ III lisa punktis 6 on kõigest lihtsustatud direktiivi vastuvõtmise ettepanekus toodud sõnastust ja selle sisu on täielikult alles jäetud (punktid 26, 30–32, 34, 36).

Eelotsuse küsimuste analüüsimisel ei ole pealegi ilmnenud ühtki asjaolu, mis võiks riivata direktiivi 2006/112/EÜ III lisa punkti 6 või selle direktiivi artikli 98 lõike 2 – koostoimes III lisa punktiga 6 – kehtivust.

Füüsilisel kandjal olevate digitaalsete raamatute tarne ja digitaalsete raamatute elektroonilise tarne puhul on tegemist sarnaste olukordadega. Tuleb asuda seisukohale, et nende sätetega on kehtestatud kahe sellise olukorra erinev käsitlemine, mis liidu seadusandja taotletava eesmärgi seisukohalt on aga sarnased. Kui niisugune erinevus on kindlaks tehtud, ei ole võrdse kohtlemise põhimõtet rikutud niivõrd, kuivõrd erinev kohtlemine on nõuetekohaselt põhjendatud. Nii on see juhul, kui erinev kohtlemine on seotud lubatava legitiimse eesmärgiga, mida teenib meede, mille tagajärjel erinevus tekib, ja kui meede on selle eesmärgi suhtes proportsionaalne.

Selles kontekstis on mõistetav, et kui liidu seadusandja võtab vastu maksumeetme, tuleb tal teha poliitilisi, majanduslikke ja sotsiaalseid valikuid ning seada tähtsuse järjekorda lahknevad huvid või anda keerulisi hinnanguid. Järelikult tuleb tunnustada liidu seadusandja ulatuslikku kaalutlusruumi selles raamistikus, mistõttu kohtulik kontroll peab piirduma vaid ilmse hindamisvea kontrollimisega. Nõukogu ja komisjoni selgitustest nähtub nimelt, et elektrooniliselt osutatavatele teenustele peeti vajalikuks kehtestada selged, lihtsad ja ühetaolised reeglid, selleks et neile teenustele kohaldatava käibemaksumäära osas ei oleks kahtlust ning et maksukohustuslastel ja liikmesriikide maksuhalduritel oleks käibemaksu seega lihtsam hallata. Võimalus kohaldada digitaalsete raamatute elektroonilisele tarnele vähendatud käibemaksumäära kahjustaks liidu seadusandja soovitud meetme sisemist ühtsust (punktid 41, 42, 49, 51–54, 57, 59, 60, 66, 70, 72 ja resolutsioon).

⁵⁷ Seda kohtuotsust käsitleti 2017. aasta aastaaruandes, lk 22.

⁵⁸ Nõukogu 28. novembri 2006. aasta direktiiv 2006/112/EÜ, mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi (ELT L 347, 11.12.2006, lk 1), redaktsioonis, mis kehtestati nõukogu 5. mai 2009. aasta direktiiviga 2009/47/EÜ, millega muudetakse direktiivi 2006/112/EÜ vähendatud käibemaksumäärade osas (ELT L 116, 9.5.2009, lk 18).